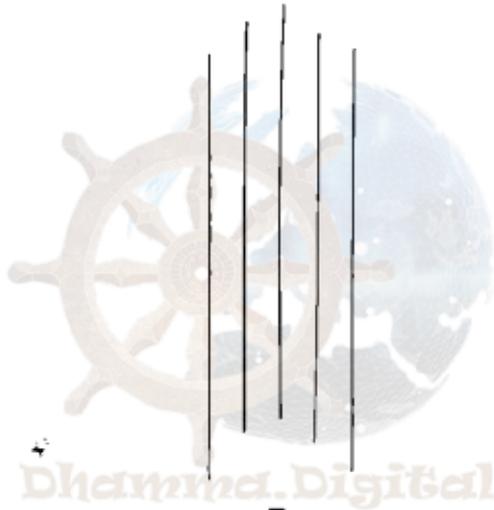

दुदंगु

जीवनया मू

भाय् ह्यूम्ह :

भिन्नु ज्ञानपूर्णिक (धम्माचरिय)

<https://dhamma.digital>

183201

दुदंगु

जीवनया

उपदेशक : Dhamma Digital

तएकवन् सयादो आयुष्मान् ब्राणिस्सर
(तपइआई)

भाय् ह्यूम्ह :

भिच्छु ज्ञानपूर्णिक् (धम्ममाचरियि)

<https://dhamma.digital>

पिकाक-

न्याय्पि -

नानीहेरा तुलाघर

बीणावेवी तुलाघर

भूवनहेरा तुलाघर

चम्पाहेरा तुलाघर

न्यापांगु संस्करण १०००

बुद्ध सम्बत् २५३६

नेपाल सम्बत् १११२

इसवी सम्बत् १९९२

बिक्रम सम्बत् २०४९

Dhamma.Digital

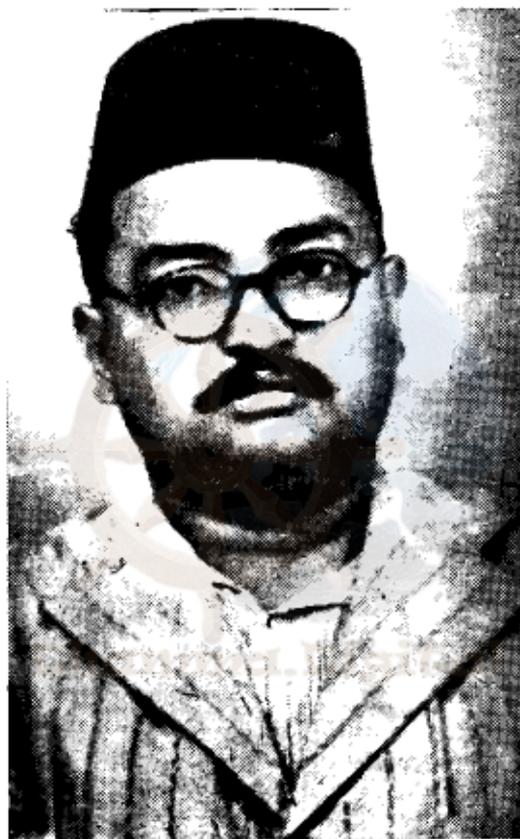
वाकू-

नेपाल प्रेस

शुक्रपथ, कान्तिपुड

फोन- २२ १० ३२

<https://dhamma.digital>

जन्म- वि. सं. १९६३ फागुण पञ्चमी

मृत्यु- वि. सं. २०४७ श्रावण २६ गते

<https://dhamma.digital>

स्वर्गीय श्री हर्षदास तुलाधर

जन्म वि. सं. १९६३ फागुण पञ्चमी

मृत्यु वि. सं. २०४७ श्रावण २९ गते

जीवन काल— ८४ वर्ष

भाजू हर्षदास तुलाधरजुया जन्म वि. सं. १९६३ फागुण पञ्चमी खुनु ये असन कमलाक्षी त्वालय् जूगु खः । वय्क येया नां दंहा साहु रत्नदास तुलाधरजुया प्यहा कार्यापि आशारत्न, भवानीरत्न मानदास व हर्षदासपि मध्यय् दकले चीधिकहा निहाहा कलाः आयुदेवी पाखेंयाहा काय् खः ।

भाजू हर्षदास म्हातिनिबले हे रत्नदास साहु राणा प्रधानमन्त्री श्री ३ चन्द्रशम्भोरया सिंहदरबारया मूह्य ठेकेदार जुवा बीसौं वर्ष तक सुचारु रूपं

(५)

ज्या याये धुंकूह्य खः । वय्कया लालन पालन मरण
पोषण व शिक्षा दीक्षा मचाबले बांलाक जूगु खः,
तर रत्नदास साहु चन्द्रशम्शेरया ठेकेदार जुया २८ वर्ष
वने धुंका चन्द्रशम्शेरया कुचक्रं याना रत्न साहुयात
तोह मडु तोह तथा नकूगु नं ल्हका काल । चन्द्र
शम्शेरया ज्या तोताली रत्नदास साहु हानं ध्यवा त्याय्
बीपिनिगु कुचक्रय् लाना याकनं दिवाला (गरीब)
जुल । छे बु नं मन्त । थज्यागु स्वंगु इसय् रत्न
साहुया देहान्त जुल । उगु बखते भाजु हर्षदासया
उमेर केवल फिष्यदे तिनि । थजागु कचिगु नच्चागु
उमेरय् बी मदयेका थाय् बाय् गांस बासया बन्दोबस्त
मदुगु अवस्थाय् लाःसां वय्कलं थः दाजुपि मानदास व
श्री प्रसादपिनिगु संगतं ह्लासा, कालिम्पोङ्ग दाजि-
लिङ्ग वना नेपालय् तुं वया थःह्यसियां हे मेट्रिक
(एस. एल. सी) पास मजूसां अंग्रेजीयागु ज्ञान
मचा गाक हासिल याना मस्तय्त आखः द्वंकेगु व
मारवाडी व्यापारितय्गु कम्पनीतय्त देश विदेशय्
अंग्रेजी चिट्ठी चवया बीगु ज्या याना दिल । नाप नापं

मोहन शम्शेरया वरवारय् राइटरया जागीर नं नया
 विस्तार विस्तारं आर्थिक अवस्था सुधार याना गांस
 बासया व्यवस्था याना दिल । वय्कया श्रीमती लक्ष्मी
 हेरा जुल । काय्पि सुवर्णदास, गोपालदास, मदनदास
 म्ह्याय्पि नानोहेरा, बोणादेवी, भुवनहेरा, चम्पारहिंराय्पि
 जुल । थः काय् म्ह्याय्पिनिगु शिक्षा दीक्षाया सुव्य-
 वस्था जक वय्कलं याना दीगु मखु । भाजू हर्षदास
 तुलाधरजुं बौद्ध धर्मया उत्थानया विषयय् उदास गुभा-
 ज्ञया त्वाणुइ व असंत्वाः व ज्याथा त्वाःया तुलाधर-
 तय् दिगु ह्योया बन्दोबस्त व सुदाढकरणया विषयय्
 आपालं ज्या याना दीगु दु ।

दाजू मानदास नापं लजगाःया सिलसिलाय्
 कालिम्पोंगय् दुबले यल स्वैय त्वाःया प्रकाण्ड विद्वान
 धर्मादित्य धर्माचार्य (जगतमान वैद्य) जु बौद्ध धर्म
 प्रचार प्रसार यायेगु नापं थुक्रिया महत्त्वयात प्रका-
 शय् हया विश्व मानव भावनायात कुलेगु प्रयत्नया
 सिलसिलाय् कालिम्पोंग विज्याःगु बखते (ने. सं.
 १०४८) स मदनदास नापं भाजुरत्न, मणिहर्ष ज्योति,

(५)

श्रीप्रसाद व हर्षवास आदिपिन्त उपासक बयेका, छगू संस्था स्वना बिज्याःगु खः । उगु हे संस्थाय् सक्रिय रूपं ज्या याना भाजु हर्षवास तुलाघरजुं कालिम्पोंग्य् वकसिबे ह्लापां बंशाख पुह्ली खुनु बुद्धजयन्ती माने यायेगु प्रचलन हयेगुली सक्रिय भाग कया वीगु खः । हानं नेपालय् नं स्वयम्भू बुद्ध स्थल खिखां मुगः जुया च्वंगु थासय् स्वयम्भू विकास मण्डलया सचिवया रूप्य् च्वना सुधार याना वकसिबे ह्लापां बंशाख पुह्लीस बुद्ध जयन्ती खुल्ला रूपं माने याना थुकिया परम्परा बसय् यायेगुली नं वय्कलं सक्रिय भाग कया वीगु खः ।

अनंली वि. सं. १९८७ पाखे ज्ञान गुभाजु जामन गुभाजुया ल्वापुइ नं सक्रिय भाग कया वीगु खः । वय्क परम्परागत ज्ञान बिद्या वया च्वंयि गुभाजुत पाखे लिना सना वीगु खः । लिपा हानं आपालं ईत कं फाता फात जुया च्वंगु जानः जा मनः ल्वापु मदयेकेत लोकवशं बज्राचार्य व सानु साहुं याःगु ज्याय् नं वय्कलं हना वीगु खः ।

<https://dhamma.digital>

(७)

वय्कपिनि पासा पुचलं मनूया शारीरिक व मानसिक विकासया निति वकले ह्वापां पुलांगु परम्परां क्वचिका तःगु अन्धविश्वास व धारणा ह्वाकेत आधुनिक शिक्षा व बौद्ध धर्म प्रचार यायेत भारतं पिहां वया च्वंगु सुधारवादी किताबत व पत्रिकात प्रचार यात । वहे सिलसिलाय् जुजु भीम शम्शेरं न्हूगु मत वा आडम्बर मत चले याःपि धका वय्कपिनि पासा पुचःया किनिह्य पासापि योगवीर सि, माणिकमान, धर्ममान, करुणारत्न, सिद्धिरत्न, वशरत्न (धम्मालोक भन्ते), खड्गराज, मञ्जुहर्षं, हर्षदास, कुलरत्न, चित्तधर व मानदासपिन्त गुला तक तारिखे कुले याना तल । वय्कपिन्त ला मनइपि, जात भात मान्यता मबीपि, ब्रम्हु भागि मयाइपि, पत्र पत्रिका स्वया न्हून्हूगु विचार व चलन ह्येत स्वइपि घंगु बोष लगे याःगु खः । फंसला जूबले हर्षदासजु व योगवीरसिजुपिन्त व मेपि छह्य निह्यसित तोता मेपित वेशं पितिना काठमाडौं उपत्यकां पित छ्वया तःगु खः ।

<https://dhamma.digital>

(ब)

अनंति हर्षदासजुं अमंत्वाः व ज्याथा त्वाःया
तुलाधरतय् पकनाज्वले च्वंगु दिगु ख्योया २६ रोपनी
जग्गा दुगु इलाकाया लुतालुत याःगु स्वयां स्वये मफया
वइतं थ्वइतं हाला जुया किसि ध्वाकाया ज्ञानमान
व भोटाहितिया दिव्यरत्नपिन्त ग्वाका मेपि छह्य
निह्य नं तया छगू कमिटी नि स्वना दिल । उगु
कमिटीया सचिव जुया ज्या था यां मसितल्ले हे ज्या
याना दिगुद्यो ख्योया लाल पूजा कायेगु, भवन
निर्माण यायेगु आदि ज्याय् त्यवा बिया दिल । वय्क
यागु प्रयासं व फुक्कसिगु सहयोगं थौं दिगुद्यो ख्यो
विकास जूगु फुक्कसिया न्ह्योने दु । वय्कर्त्तु जाःह्य
सिया लुमंति थ्व सफू पिहाँ वया च्वंगुलि सकसितं
हर्ष जुइगु स्वाभाविक हे जुल ।

— सुगतदास तुलाधर

थःगु छुं खँ

थुगु “जीवनया मू” सफूया उपदेशक बर्मा (म्यानमाः) देशया अतिकं नां दह्य धर्मकथिक सयादो आयुधमान त्राणिस्सर (ज्ञानेश्वर) महास्थविर खः । वस्पोल-यात बर्मेलीतयसं सश्रद्धां गबलें तपइआई सयादोया रूपय् सम्बोधन याइगु खःसां गबलें तएक्वन् सयादोया रूपय् अले हानं गबलें सद्धम्म सीतगु छ्याउं सयादोया रूपय् नं सम्बोधन याइगु जुया च्वन । तर उकी मध्यय् अप्वःसिनं तपइआई सयादोया रूपय् हे ह्यसीका तःगु जुया च्वन ।

थुगु सफू भाय् ह्यह्य गबले बर्मा लिह्वां नये धुंका इ सं. १९८१ दैय् हानं ह्यापां बर्माय् दुस्वःवनागु खः; अबले वस्पोल सयादोया ख्याति शिखरय् ध्यना च्वंगु खः । अबले ह्वाः मखंसिंसां सलं छुं भति परिषय दया च्वने धुं कल घायेमाल । लिपा इ. सं. १९८२-दै पाखे वस्पोल इङ्गलैण्ड ध्यंक बिज्यात; अबले तिति ह्वाः ह्वाः चूलाका वस्पोलयात ह्यसीके दत । बांलाक हे परिचित जुल । लिबक च्वना वस्पोल व्युगु उपदेश नं न्यने दत । सकसितं प्रभावित जुइक हे उपवेश बिया बिज्याइगु जुया च्वन । वाक् शक्ति दुयें वचन नं सधुर अले कर्णप्रियगु जुया च्वन । शब्द ध्वनि ओजस्पूर्ण प्रभावोत्पादक नं जू ।

(७)

यद्यपि वस्पोलया उपदेशया रूपयथागु सफूत तःधं
चौधंगु याना गाक्कं दये धुंकल; तर अये नं थ्व चिकिधंगु
सफूनि ह्लापांगु वस्पोलया उपदेश सफूया रूपय् भाय् हिलेगु
कुतः धन जुया च्वंगु खः । थ्व वस्पोलयात बिया तथागु
बचंथा छुमा घाये माल ।

धुगु सफूति हे वस्पोलयागु उपदेश शैली, उपदेश
बिधि, उपदेशया लक्ष्य इत्यादि स्पष्ट जुया च्वंगु दु । न्ह
पहलं गम्भीर ज्ञानया दर्शन बीगु वस्पोलया उद्देश्य खने दया
च्वंगु दु । सेवा व परोपकारया भावनां वस्पोलया नुगः
जाया च्वंगु खने दु ।

प्रत्येक मनुष्य प्राणीया लाभ जुया च्वंगु मनुष्य
जीवनयात च्वन्हाःगु, मू दुगु, ग्यसु लाःगु जीवन दयेका
कायेगु छन्द, आकांक्षा एवं अभिलाषा पू पूर्वक दया च्वनीगु
खः । थःथःपिसं अभिलाषा दयेकायें थःगु जीवन निर्माण
यायेत, सिद्ध यायेत, सफलता दयेकेत घाःसा थी थी समस्या
थी थी कथंथा दुःस्वात्मक, कष्टप्रद, घटनात, बिघ्नबाघात,
अवरोधत, पंगलत लिसे सामना याना छबदुइका च्वं च्वनेमाः ।
थ्व ला जीवनया स्वभाव हे जुल ।

धुजोगु अवस्थाय् उत्तिकं धैर्यं दयेमाः; उत्साह दयेमाः;
सह यायेगु क्षमता दयेमा; थःथःपिकं शारीरिक व मान-
सिक दृढ शक्ति दयेमाः; बीर्यं शक्ति दयेमाः; उकीयात
क्वाक्वातुक सदुपयोग याये सःगु सामर्थ्यं दयेमाः । उकीयात
ज्ञानं स्थिर शान्तगु समाधि थःकू तथा बीत नं दकसिबे

(८)

मदयेकं मगाःगु स्मृति छय्लेगु अम्यास दयेमाः । थुकथं
जीवनसार ह्लाती लाकेत मदयेक मगाःगु हलं ज्वलंत तयार
याना छपलाः यायां निपलाः यायां न्ह्याबिजाःगु बिष्णबाघात
व अवरोधत न्ह्योने वःसां लिमच्यूसे दते जुया न्ह्याज्यां वनीह्य
व्यक्ति व वनीपि व्यक्तिपि सिद्धहस्त व्यक्तिपि जुइ फइगु
जुया च्वन । इमि न्ह्योने सफलतां छ्यो वबछुक वइगु जुया
च्वन ।

मनू गुलि गुलि सफल जुल, जीवनया मू यार्हा वन,
दुदन; उलि उलि फं फं सजग व सतकं जुइमाःगु आबश्यक
दया च्वन । सजग व सतकं जुया थःगु ज्याया सही सही
लेखा जोखा व मूल्याङ्कन यायेगु अले उकीयात पाय्छिगु
दृष्टि स्वया ज्या याना थंके मफुसे दया वःगु सफलताय् मन्त्र-
मुग्र जुया लुब्ध छुब्ध जुया मज्जा तायेका मस्त जुया वन
वा च्वन अथवा तुति वय् मचुइक छयनं सर्गतय् ध्वयेक
धुप्यना तिप्पना घः घः स्वाना सर्गय् यर्हा वनेगु कुत अप्वः
जुजुं वन घाःसा ह्लाती लाये धुंकूगु अमूल्य रत्न कतः
ह्लाती ला वनीये थःगु सारगु जीवनं, मू दुगु जीवनं, च्वन्हाःगु
जीवनं भुगरूं भुगरूं कुतुं वयेका च्वने मालीगु जुया
च्वन । अथे मजुइकेया निति नं चेतना थना खबरदार यायेगु
ज्या उपदेशकं थुगु सफुति नाइक छाइक न्ह्याव्वया बिज्याना
तःगु दयाच्वन ।

थःथःपिनिगु जीवन च्वन्हाःगु, दुदंगु, सार दुगु, मू
वंगु दयेके मास्ते थया कुतः याना नं सफल जुइ मफुपि

(४)

व्यक्तिपिनि निति नं नुगः मखिका मच्चसे छाये, छु जुयो,
थुकथं सफलता मदुगु लय् घषांगु तथ्ययात थःगु चरित्र
सम्बन्धी अले बीर्यं, समाधि, प्रज्ञा सम्बन्धी कमजोरी व भूल
चूकतय्त निरीक्षण परीक्षण व परामर्शन यायेगु हानं उकौ-
यात सदुपयोग याके बी सयेका बीगु थःथःपिनिगु काय,
ज्ञान, बीर्यबल शैक्तितय्त बेहोश व प्रमादी मज्जेसे छययेके
बीगु लक्ष्य नं थुगु "जीवनया मू" उपदेश सफुति दुध्याना
च्चंगु दया च्वन ।

थुगु "जीवनया मू" उपदेश बुद्धवचन पालि अलग
पिकया तःगु सुत्तन्त छगूया नां मखु । उगु उगु पालि व
अर्थकथां बाबांलाःगु विषयतय्त ल्यया ल्यया क्रम हँका कना-
तःगु उपदेश जक खः ।

उकिं थुगु उपदेशया निति वः कया तःगु सफूत खः-

- १) धम्मपद पालि
- २) धम्मपद अट्टकथा
- ३) अंगुत्तर पालि
- ४) सुत्तनिपात पालि
- ५) सीलक्खन्धवग्ग पालि
- ६) जातक अट्टकथा (चतुर्थ)

थुगु सफू व्वःमिपिनिगु ह्लाती लः ह्लाये दुंगु मेतां
कारणं मखु; स्वर्गीय श्री हर्षदीप्त तुलाधरजुया सुपुत्री-
पिनिगु सञ्चर्यां याना खः । परलोकं जुयो काःही अनन्त

(३)

गुणवान जन्मदाता बीया प्रति सारपूर्णगु रूपं पुण्य मुंका उगु पुण्य इना बिया श्रद्धाञ्जली दे छायेगु मनं तुना वय्क-पिसं ध्व चिकिचाधंसां नं दुदंगु, सार युक्तगु, ग्यसु लाःगु, मू दुगु सफू घर्मदानया रूप्य पिथना दिया च्वंगु खः । उकि वय्कपि सकलें सुभाय् व साधुवादया पात्रपि जुया च्वना दीगु दु । थुगु घर्मदान रूपी सबंदान विजित दानया प्रभावं स्वर्गीय श्री हर्षदास तुनाप्ररजुयात फुकं दुःखया कारण आश्रव क्षय जुया च्वंगु निर्वाण सुख लाभ जुयेमाल ! वयें तुं मेमेपि सकल सत्त्वप्राणोपिन्त हित सुखया कारण ध्व जुयेमाल ।

थुगु सफू पिथनेगु ज्याख्यै सहभागी जुया ग्वाहाली न्यूपि अन्तेवासिक शिष्यगणपि वयें तुं हे इलय् लाक्क सफू पिथनेया निति संलग्न जुया दीपि नेपाल प्रेसया नायःपि प्रमुख प्रेस परिवारपिन्त दुनुगलं निसें आभार पूर्ण साधुवाद व सुभाय् देछाया च्वनागु जुल ।

विरव शान्ति विहार
मीन भवन, न्हू बानेश्वर, येँ ।
२०४६।४।६

भाय् ह्यूम्ह
भिक्षु ज्ञानपूर्णिक

धलः

डुलुडः

डुडु

सुवडुडु डु डुडुडुडु डुडुडुडु

डुःगु डु डु

१. डुडुडुडु डु १
२. डुडुडुडु डु डु ॡ
३. डुडुडुडु (डुडुडुडु) डु डुडुडुडु (डुडुडुडु डुडु)
डु डु डुडु ॡ
- ॡ. डुडुडुडु डुडुडुडुडु डुडुडुडु डु डुडुडुडु ॡ
- ॡ. सुवडुडु डु डुडुडुडु डुडुडु डुडु डुडु डुडु डुडु डुडु ॡ
- ॡ. डुडुडुडु डुडुडुडुडुडुडु डुडु डुडु डुडु डुडु डुडु १०
- ॡ. डुडुडुडु डुडुडुडु डुडुडुडु डुडु डुडु डुडु १२
- ॡ. डुडु डुडुडुडु डुडु डुडुडुडु डुडु डुडु डुडु डुडु १३
- ॡ. डुडुडुडुडु डुडुडुडु डुडुडुडु डुडु डुडु डुडु डुडु डुडु १ॡ
१०. डुडु डुडुडुडुडु डुडुडु डुडु डुडु डुडु डुडु १ॡ
११. डुडुडुडु डुडुडु डुडु डुडु डुडु डुडु १ॡ
१२. डुडु डुडुडु डुडु डुडु डुडु डुडु डुडु १ॡ
१३. डुडुडु डुडुडु डुडु डुडु डुडु डुडु डुडु डुडु २०
- १ॡ. डुडुडुडु डुडु डुडुडु डुडु डुडु डुडु डुडु डुडु २०
- १ॡ. डुडुडुडु डुडु डुडुडु डुडु डुडु डुडु डुडु डुडु २२
- १ॡ. डुडुडुडु डुडु डुडुडु डुडु डुडु डुडु डुडु डुडु २ॡ

१७. मू बुगु जीवन	२५
१८. शीलाचरण धर्म बिहीन जुया बहबले	२६
१९. वर्तमान व भविष्य सांसारिक दुष्परिणामत	२८
२०. उद्योग वीर्य बिहीनपि थगाहातय्गु जीवनय् थ्यंका कलने मजिल	३२
२१. सिधिल मज्जु उद्योग वीर्य वयेमा:	३४
२२. उद्योग वीर्य व शीलाचरण धर्म स्वापु तथा भ्यू	३५
२३. स्थिर शान्तगु चित्त मन्त धा:सा स्टेयरिंग मबुगु डङ्गायें जुइ	३७
२४. शान्त स्थिरगु चित्त (वा) समाहित चित्त (अथवा) समाधि वयेमा:	३९
२५. वीर्ययात समाधि लिसे स्वाका बिल धा:सा ज्या थाते ला:	४०
२६. नाम व रूप परिच्छेव याना स्यूगु ज्ञान ला वयेका तयेमा:	४२
२७. समाधि मन्त कि नीबरणतय्सं सास्ति याये य:	४३
२८. मानसिक सुख वयेके य:सा नीबरण मवयेकेमा:	४५
२९. सत्कायदृष्टियात चीका प्वला छुबइगु प्रज्ञा	४६
३०. शाश्वतदृष्टि व उच्छेवदृष्टि प्यपुंका मरुधने निर्ति	४८
३१. शाश्वतदृष्टि व उच्छेवदृष्टि चिसा वनीगु ई	५०
३२. शाश्वतदृष्टि व उच्छेवदृष्टि प्रहीण याये फयेके	५२
३३. मू वंगु जीवनया सार न्यागु	५३
३४. लवालामात आसक्त जुइका मग्घ जुया चवने मजिल	५६
३५. मनुष्य जीवनय् च्वं च्वनागु सफल जुइके निर्ति	५९
३६. उपवेश निगमन गाथा	६०

जीवनया मू

बर्मेली सम्बत् १३४१- दया न्हवें चैत्र कृष्ण-
पक्ष (१४) बि खुनु बहनोसिया ६-१५ मिनेट् ईया,
रंगून अश्वल उक्कलाप नगर दक्षिण भाग (९)-गुगु
त्वाःया मण्डले शहर मत्वन् जाकिदान महासमितिया
सहयोग समितिपाखें न्यायेकूगु उत्सवय्-

ऊ उवन्माउं - बो उवन्यिद्ध; काय् - माउं
कांम्बो परिवार पुचः, नम्बर (३) तिस्सा लां (९)-
त्वाः दक्षिण उक्कलाप शहरं व्यवस्था याःगु धर्म हल
(२) कू कोथातिया निति वान याःगु;

शगाईं मिद्धवन् मेवें पर्वत शृङ्खला (३)-
गुली दुगु वनाश्रम, पर्वताश्रम वःकया च्वना बिज्याःपि
भिक्षु, धामणेर, गृहस्थ उपासक शीलवती दानग्राहक
ग्राहिका व्यक्तिपि जम्मा (५१००) मयाकया लागी
भोजन प्रत्यय द्वारा दुःख कष्ट मज्जुइकेया निति संक-
लन याना मुंका लाभ जूगु जाकि दान याइगु महा-
तण्डुलदान महासाधिक पुण्यदान धर्मसभाय् फना
बिज्याःगु जीवनया मू नां दुगु उपदेश :-

(२)

करुणासीतलहृदयं, पञ्चापज्जोतविहतमोहतमं
सनरामरलोकगरुं, वन्दे सुगतं गतिविमुक्तं ।
एतेन सच्चवज्जेन, सुखिता होन्तु पाणिनो ॥

करुणासीतलहृदयं = उत्तमगु महाकरुणा
आन्तरिक धातुद्वारा यच्चुसे पिच्चुसे सिच्चुसे च्वना विकसित
प्रसन्न व निर्मलगु मन वा हृदय नं दया बिज्याकह्य;
पञ्चापज्जोतविहृतस्मोहृतमं = अरहत्त
मार्ग प्रज्ञा धयागु मतः जलं अविद्या धयागु मोहान्ध-
कारयात चीका हटे याना छ्वया बिज्याये धुंकूह्य;

सनरामरलोकगरुं = मनुष्य, देव, ब्रह्म
सम्पूर्ण सत्त्वपिनि अभिवन्दनीय गौरवनीय गुरु छह्य
जुया बिज्याकह्य; गतिविमुक्तं = देव, मनुष्य,
निरय, प्रेत व तिरश्चीन न्यागु गति नं विशेष रूपं विमुक्त
जुया बिज्याये धुंकूह्य; सुगतं = मनुष्य पुत्रलय् खने
दया च्वंगु खुता खं मध्यय् निता खंयात जक फल
दायकगु जुया बांलाक ह्लाना बिज्यायेगु बानि दया
बिज्याकह्य;

बुद्धं = प्यंगू सत्य उत्तम धर्मयात स्पष्ट
जुइ कथं सीका खंका बिज्याये सःह्य तथागत बुद्धयात;
अहं = जि; साध्वं = श्रद्धा प्रसन्न ताया आवर गौरव

दुह्य जुया; लीष्टि = ह्लाः निपां ज्वजलपा शब्द उच्चारण याना प्रसन्न प्रफुल्लितगु मन तथा स्वंगु प्रणाम द्वारा; वन्दे-वन्दाम्नि = छ जि सकसिगुं शत्रु भय ह्ना सुख बीगुया कारण भिगु प्रार्थना याना छपो बवछुना बिन्ति भाव यासे वन्दना याना च्वना भो भगवन् !

एत्नेन सच्चवज्जेन = थुकथं शब्द उच्चारण याना यथार्थं जुया च्वंगु प्रणाम सत्यवचनयात धया ह्नाना च्वनागु कारणं याना; पाणिनो = आपालं आपालं सत्त्वप्राणो समूर्हापि; सुखिता = शरीर व मन नितां सुखीपि; ह्योन्तु = जुये माल । निद्वुव्हा च्च = सम्पूर्णं दुःखं नं अलग जुया शान्तीपि; ह्योन्तु = जुये माल ।

निबभया च्च = शत्रु भय सम्पूर्णं नं अलग व शान्तीपि; ह्योन्तु = जुये माल । असोक्का च्च = खिउंसे मच्चंगु प्रभाव शक्ति दुपि जुया शोक, सन्ताप व परिदेवं नं अलग जुया तापानाचर्वापि; ह्योन्तु = जुयेमाल । नकतिनि धया ह्नाना वयागु सत्यवचनं तोता छ्वया च्वनागु मैत्रोधातुया आनुभाव प्रभावं ई मह्लवं तुरन्त हे ह्पाति ह्पाति सम्पन्न जूपि जुयेमाल ।

(साधु ! साधु !! साधु !!!)

उपदेशया नां

थौ कने त्यनागु उपदेशया नां जीवनया मू
अथवा जीवनया सार धका बिया तथागु दु ।

छगू छगू जन्मय् गुगु सम्पत्ति वकसिबे मू वं
लय् ? गुगु सम्पत्ति सार दु लय् ? मनुष्य जन्म छगू
दया च्वंसा नं धात्थे मू वंगु मनुष्य जन्म फीत दया
च्वंगु दु ला ? मू वंगु मनुष्य जन्म बयेकेत फोसं गुरुथं
प्रयास याये माली ? छुफियात दयेका काये माली ?
मनुष्य जन्म धयागु छु खः लय् ? धयागु स्वभाव
धर्मयात कने त्यना ।

असारे सारमतिनो-सारे चासारदस्सिनो ।
ते सारं नाधिगच्छन्ति-मिच्छासङ्कुप्पगोचरा ॥

(खुद्दकनिकाय-धम्मपदपालि; गाथा-११)

मिच्छासङ्कुप्पगोचरा = द्वंगु अःखःगु संक-
ल्प विकल्प हे आरम्भण वा गौचर (जयेगु क्षेत्र) दया
च्वंपि; ये चरा = गुपि देव मनुष्य सत्त्वप्राणीपि;
असारे च = ठोस सार दृढ रूपं मदुगु धर्म्यं नं;
सारमतिनो = ठोस सार दु धका भाःपिया च्वंच्वन ।
सारे च = ठोस सार दुगु धर्म्यं धाःसा; असारद-
स्सिनो = ठोस सार मदु धका भाःपिया च्वंच्वन ।

ले= इपि सारयात असार भाःपिया असार-
 यात सार घका अःखतं खंका च्वापि पुद्गलपिसं
 म्निच्छासङ्कल्पगोचरा= द्वंगु सङ्कल्प विकल्प
 (विचाः हे) गौचर वा आरम्भण दुपि जुया; सारं=
 घात्थे यथार्थंगु सार धर्मयात; नाधिग्गच्छन्ति=
 क्वात्तुक म्हुचिना दयेका काये मफयेका च्वं च्वन ।

(साधु ! साधु !! साधु !!!)

धारणा (तर्कवेद) व सिद्धान्त (दार्शनिकवेद)

द्वंके मज्जू

द्वंगु तर्कना द्वंगु विचाःयात मिथ्या सङ्कल्प
 घका घाइ । तर्कना व विचाः द्वन कि सिद्धान्त नापं
 द्वं वने यः; द्वं बंगु सिद्धान्ततत्त मिथ्यादर्शन घका
 घाइ ।

उकिं तर्कना व विचाः द्वंपिनि धारणा व
 सिद्धान्त तर्कं द्वं वना च्वने यः । ग्रन्थया भाषं घाये
 माल धाःसा मिथ्यासङ्कल्पया कारणं मिथ्यादर्शन
 लुया बये यः घका घाये त्यंगु खः ।

थो कन्हेयागु युगय् फी परिषदपिसं सङ्कल्प
 घयागु विचाः व तर्कनायात छगू प्रकारयागु ज्ञानवा

रूप्य् तर्कवेद धका निर्धारण यानातल । तर्कना याना
दया वःगु सिद्धान्त छगूयात गुकथं धाइगु जुया च्वन
ल्य् धाःबले दार्शनिक वेद धका धाइगु जुया च्वन ।

उगु तर्क व दर्शन (२)- गू छुक्रियात पृष्ठ
भूमि याना दया वया च्वन ल्य् धाःबले परमार्थ धर्म
दुमय्याःसे हे प्रज्ञप्ति छोने छतना विचाः यायेगु पाखे
दया वःगु खः धका थुइका तयेमाल । परमार्थ स्वभाव
घात्थेगु यथार्थता दुमय्याःसे प्रज्ञप्ति छोने छतना
विचाः यायेगु तर्क खः; विचाः यायां यायां लुया
वःगु सिद्धान्त दर्शन खः ।

उक्रियात विश्व्य् छगू प्रकारया ज्ञानया रूप्य्
निर्धारित याना विश्वया प्रज्ञाविद्विपिसं न्ह्योने न्ह्य-
चिका च्वं च्वन । ल्य् ल्य् वना अध्ययन याइपि
व्यक्तिपिसं अध्ययन याना च्वनेमाः ।

उकथं जुया च्वनीगुली मिथ्यासङ्कल्प- विचाः
व तर्कना द्वना वन धाःसा सिद्धान्त नापं द्वना वनीगु
खः । सिद्धान्त द्वना तर्कनात द्वन धाःसा उह्य व्यक्तिया
जीवन सच्छि दँ दया वंसां मनुष्य जन्म सार मद्गु
निसारगु फुमुलुगु जन्मं म्वाना च्वनेगु खः धका थुकथं
थुइका तयेमाः ।

(७)

मागण्डी परिव्राजकया तर्कना व सिद्धान्त

भगवान् सम्यक्सम्बुद्धया जीवन कालय् मागण्डी घयाह्य मिथ्यादृष्टि परिव्राजक भगवान् बुद्धयाथाय् थ्यंक वया वम्पोल लिसे छलफल थाः वल । छु धका छलफल थाः वल लय् धाःबले -

“भन्ते, ... छल्पोलपिसं घया धया च्वनीगु निर्वाण निर्वाण घयागु जिके दया च्वने धुंकल ।”

मागण्डी परिव्राजकं छल्पोलपिसं घया च्वंगु निर्वाण घयागु जिके दये धुंकल धाःबले भगवान् बुद्धं -

“अय् मागण्डी, ... छं दये धुंकल धाःगु निर्वाण घयागु गुजोगु निर्वाण लय् ? धया क्यंसा” धाःबले मागण्डी परिव्राजकं धाल...

जि नये त्वनेगु बारय् छुं हे च्यूता कायेम्वाः ; पुनेगु बारय् नं छुं हे शूर्ता कायेम्वाः ; च्वनेगु बारय् नं छुं हे धन्दा कायेम्वाः ; नसा त्वंसा च्वंसा फुक्कं पूवना च्वंगु दु । जिगु निंति छुं छुं हे शोक सन्ताप यान्ता च्वने माःगु मदु । जिगु निंति व छता प्रकारया निर्वाण हे खः ।”

मेगु तथ्य छगू छु धाःसा-नसा त्वंसा पुंसा
 च्वंसा न्ह्याक्व हे पूवना च्वंसां अस्वस्थ्य जुया रोगी
 जुइका च्वने माल धाःसा थःगु कामगुण सुख ऐश्वर्य
 थःगु निंति निरर्थक खः; उपभोग यायेगु अवसर
 मदु ।

धन सम्पत्ति न्ह्याक्व हे भय् भय् बीक दया
 च्वने थः व्यु, थःगु भय् भय् बीक दया च्वंगु धन
 सम्पत्ति सुख ऐश्वर्यत थःमं अनुभव यायेगु अवसर
 मदयेक रोगं पीडित जुइका लासाय् ग्वाराचिना च्वने
 माःह्म जीवनकाङ्क्षिया रोगाहा साहु जुल धाःसा
 वयागु धनसम्पत्ति वया निंति छुं छुं हे सुख ऐश्वर्य
 दुगु जुइ फइ मखु ।

स्वस्थ व निरोगी जुइगु छगू तःधंगु लाभ स्वः

अथे जूसा गुजागु कामना दु लय् सा ?
 थौंयागु युग्य त्वाल्य त्वाल्य धया जुइगु छगू वया
 च्वंगु दु-

“आरोग्यं परमं लाभं”

जिमिगु ग्रन्थय् बुगु ला-

“आरोग्यं परमा लभ्ना”

(खुद्वक निकाय- धम्मपद पालि गाथा-२०४)

युक्तं हे ग्रन्थं शुद्ध रूपं दया च्वंगु दु ।

लाभ्ना= लाभ दइगु लाभ धाक्वल्य;
आरोग्य परन्ना= रोग व्याधि अलग जुइगु
आरोग्य दकसिबे च्वन्हाःगु खः ।

ग्रन्थं थये धका धया तःगु दु । लाभ दइगु
धाक्वल्य आरोग्य दकसिबे च्वःन्हागु खः । ग्रन्थं
दुगु ता “आरोग्य परन्ना लाभ्ना ।” त्वाल्य
त्वाल्य सुनां सृजना यात मस्यु “आरोग्यं परमं लाभं”
जुया वन ।

निरोगी जुइगु छगू तःधंगु लाभ खः;
स्वास्थ्य बांलाइगु छगू तःधंगु उपलब्धि खः; अवश्यं
खः; स्वस्थ जूसा तिनि थः यःयःगुः नये फु, थः यःयः-
थे पुने फु; थः मंदुथे च्वने फु; थः मंदुथाय् वने फु ।

कामगुणं परिपूर्णं व्यक्ति निरोगी मज्जुल
धाःसा वया निति कामगुण निरर्थक खः । प्रेत योनी
व्यना च्वन्हा बरोबर जुइगु खः । उकिं स्वस्थ व
निरोगी जुइगु ध्व संसार्य् छता प्रकारया सुख हे
जुया व छथी कर्षया लोकनिर्वाण हे खः धका मागण्डी
परिभाजकं उक्तं युइका तल । प्वाथ्य् ह्लातं वाया
वाया-

“आयुष्मान गौतम, थन स्वया बिज्याहें; जि रोग मबुह्य निरोगी नं जुया च्वंगु दु; स्वस्थ नं स्वस्थ जुया च्वंगु दु; रोगया नामं छुं हे मदु । उकि जि मंदुथे नये फु; मंदुगु पुने फु; मंदुथे नं च्वने फु ।”

“नसा त्वंसा पुंसा पूवना सुख वया च्वंगु छथो, स्वस्थ जुया च्वने दुगु कारणं सुख वया च्वंगु छथो; थव संसारय् नसा त्वंसा पुंसा पूवना च्वनीगु, स्वस्थ जुया च्वनीगु; उकि अलगु मेगु छु सुख वये मानि लय् ?” थव निर्वाण हे मखुला ?

दृष्ट धर्म निर्वाणवादीपिसं छु धया च्वन ?

थौं कन्हैयापिं ऊी सज्जन भाजु मय्जुपिं विश्वयापिं सकलें भाजु मय्जुपिं ह्लिया ह्लियं द्यो निभाः लूसें निसें द्यो निभा बो धुंका तकं दौड् धूप याना लिमला फमला ब्वां ब्वां जुया माला जुया च्वंगु छु ? नसाया निति माला जुया च्वंगु, पुंसाया निति माला जुया च्वंगु, च्वंसाया निति माला जुया च्वंगु; इपिं स्वताया निति माला जुया च्वने माःगु खः । नसा त्वंसा पुंसा च्वंसा पूवने धुंफल धायेबले

स्वास्थ्यया निति नं प्रयास व प्रयत्न याना यंका च्वने मानि ।

इपिं फुकं पूवन धायेवं ला तःसकं हे शानदार जुइगु जुल । नसा त्वंसा नं पूवं; पुंसा नं पूवं; च्वंसा नं पूवं; स्वास्थ्य नं बांलाना प्रत्येक पक्षय् थो थाय् लाना च्वन धाःसा छु धाइगु जुया च्वन, छोक न्निर्वाण थये धाइगु जुया च्वन ।

ब्रह्मजाल सुत्तन्त-य् मिथ्यादृष्टि (६२) गू कना बिज्याना तःगुली 'दृष्टधर्म न्निर्वाणवाए' धयागु छगू दु । थुगु प्रत्यक्ष जन्मय् नसा त्वंसा पुंसा च्वंसा व स्वास्थ्य पूवन धाःसा व लोकनिर्वाण हे खः । थौं कन्हैयागु युगय् विश्वया थाय् थासय् च्वंपि आपालं मनूत न्ह्यब्वाना न्ह्या वना च्वंगु गुखे पाखे ! उगु लोकनिर्वाण पाखे न्ह्यावना च्वंगु खः ।

नसा त्वंसाया निति पूवन धायेवं लोक-निर्वाण; पुंसा च्वंसा पूवन धायेवं स्वास्थ्य बांलात धायेवं प्रार्थना याये म्वाक च्यूता काये म्वाक नये त्वने दत धायेवं लोकनिर्वाण हे खः धका उगु लोक निर्वाणया निति न्ह्यब्वाना पलाः न्ह्याका च्वंपि थौं कन्हैयागु युगयापि मनुष्यापि मागण्डो परिव्राजकं घया च्वंथे जापि मुक्कं जुया च्वन ।

धारणा द्वनेवं सिद्धान्तनापं द्वने यः

मागण्डी परिव्राजकं नं नसा त्वंसा पुंसा
 च्वंसां नं पूर्वह्य जुया च्वन; स्वस्थ नं स्वस्थह्य जुया
 च्वन; उकिं भगवान् बुद्धयात—

“आयुष्मान गौतम, जिके लोकनिर्वाण दये
 धुंकल; निर्वाण थन हे दु” धका थःगु प्वाथय् थप थप
 याना वयं वयं धया च्वं च्वन ।

अथे जुया भगवान् बुद्धं—

स्मिच्छास्तङ्कूपगोचरा = द्वंगु विचाः व
 तर्कना हे गौचर व आरम्भण दुपि जुया; च्वरा = देव व
 मनुष्य समूहपि; अस्वारं = सार मदुगु धर्मय्;
 स्वारन्तलिन्नो = ठोस सार दु धका भाःपिया च्वं
 च्वन धका कना विज्यात ।

छाय् थ्व सिद्धान्त दया वःगु लय् धाःसा—
 मिथ्यासङ्कल्पया कारणं । दृष्टधर्मं निर्वाण वाद,
 लोक निर्वाण वाद ग्रहण याना वया च्वंगु छाय् लय्
 धाःबले मिथ्यासङ्कल्पया कारणं खः धका चायेके
 माः । विचाः व तर्कना द्वंगुलि याना थुगु लोकनिर्वाण
 वाद लुया वःगु खः; लोकनिर्वाण वाद नं छगू
 सिद्धान्त धाःसेलि व वरानं जुया बन ।

उक्तं मिथ्या सङ्कल्प व मिथ्या दर्शनं क्वा-
त्तु क ज्वने लायेवं उह्य मनुखं गबलं नं धात्थेगु ठोस
सार लाभ याये फइ मखुत; थथे धाये माल । दीर्घायु
जुइगु, स्वस्थ जुइगु, नसा त्वंसा पुंसा चवंसा पूवनीगु
मुख्य ला ? छु मुख्य खः धका स्वया यंकल धाःसा
जिमिगुस ।हित्यं छु धया तल लय् धायेबले-

बुद्धं विभाजन याना विज्याःगु सार व असार

पञ्चन्नं वेरानं साधारणभावेन निस्सा-
रस्स इम्मस्स धन्नस्स ज्ञानं ज्ञानं सारो ।
(महाकण्ह जातक)

पञ्चन्नं वेरान्नं = न्याता प्रकारया शत्रुत लिसे;
साधारणभावेन = नित्य प्रति स्वापु दया साधा-
रण जुया चवंगु कारणं; निस्सारस्स = ठोस सार
माले मज्यूगु; इम्मस्स धन्नस्स = थुगु धन
सम्पत्तिया; सारो ज्ञानं = ठोस सार बुगु धर्म
धयागु; ज्ञानं = दान धर्म हे खः ।

भगवान बुद्धं सम्यक्सङ्कल्प व सम्यग्दर्शन-
यात पृष्ठभूमि याना दुदं व फुसुलुयात विभाजन याना
क्यना विज्यात । मागण्डी परिव्राजकं धाःथे नसा

त्वंसा पुंसा व च्वंसा पूवनीगु; लोकनिर्वाणवादीपिसं
 धा:थे नसा त्वंसा पुंसा व च्वंसा पूवनीगु व स्वस्थ
 जुइगु इपि इपि लोक निर्वाण मखु; धात्थेगु ठोस
 सार मखुनि ।

छिमिसं धया च्वंगु लोकनिर्वाण ला खालिगु
 फुसुलुगु तिनि । धात्थे दुदंगु सार मखुनि; दृष्टधर्म
 निर्वाणवादीत लोकनिर्वाणवादीत व भागण्डी परि-
 झाजकंपिसं धया च्वंगु लोकनिर्वाण फुसुलुगु हवाला
 जक तिनि; सार मखुनि; छाया धा:सा- नसा त्वंसा
 पुंसा धयागु थुपि धन सम्पत्ति न्याता प्रकारया
 शत्रुत लिसे न्ह्याबले सम्पर्क दया च्वंगु दु; शत्रुतयसं
 चा: हुइका त:गु दु धयागु मसिया च्वंगुलि लोक निर्वाण
 धका भा: पिया च्वंगु ख: ।

Dhamma.Digital

लोकनिर्वाण

शत्रुतयसं ल्खालं चा:हुइका च्वंगु दु

नसा त्वंसा पुंसाया निति धन सम्पत्ति न्ह्याक्व हे
 यक्व दया पूवना च्वंगु दु धा:सा नं इपि धन सम्पत्ति
 मि लिसे न्ह्याबले सम्पर्क दया च्वंगु दु धका सोका
 तयेमा: । ल: लिसे नं सम्पर्क दया च्वंगु दु; जुजु

लिसे नं सम्पर्कं दया च्वंगु दु; खुं डाखुंत लिसे नं
सम्पर्कं दया च्वंगु दु; मर्भिपि काय् म्हायर्पि लिसे
नं सम्पर्कं दया च्वंगु दु ।

उकथं न्याता प्रकारया शत्रुत लिसे नित्य प्रति
सम्पर्कं दया च्वंगु दुगुलि धात्थेंगु वास्तविक सुख मखु.
धात्थेंगु ययार्थं लोकनिर्वाण मखु ।

थुगु धन सम्पत्ति दयेके निंति नसा त्वंसा
पुंसा च्वंसा फुदंकेया निंति; थौं मनूतय्सं धया च्वंगु
लोकनिर्वाणया निंति प्रयास याना च्वने माःगुयात हे
स्वयेनु; गुलि तक प्रयास याना यंका च्वनेमाः—
चःति नाना बयेका भुयु चःति हायेका ज्यान प्राणया
बाजी तथा थुगु धन सम्पत्ति माला जुया च्वने माःगु
छु कथं जक लोकनिर्वाण जुइ फइ धका !

उकि लोकनिर्वाण धयागु दुःख लिसे सतिका
दाबी याना तये माःगु छगू कारण; दये धुंकूगु लोक-
निर्वाण घयागु धन सम्पत्ति न्याता प्रकारया शत्रुत
लिसे सम्पर्कं दया च्वंगु छगू कारण; उगु कारण
(२) गुलि याना धात्थेंगु वास्तविक लोकनिर्वाण
मखु ।

खवालायात दुदंगु दुस्यः भाःपाः प्यपुना त्ववंका
च्वंगु खः; बुदंगु सार धर्म छु लय् धाःबले धन

सम्पत्ति लिक्कया बिया तःगु दान कुशल कर्म तिनि
धात्थे दुदंगु सार खः ।

धन सम्पत्तिया दुदंगु सार छु ?

उकिं धनसम्पत्ति पूवना सच्छिदं मयाक ई फुना
बंसां दान कुशल कर्म मवयेक थुपि धन सम्पत्तितयत्
सच्छिदं तं क माला मुंका स्वथना उपभोग याना
बंसा नं उह्य व्यक्तिया जन्म ला फुसुलुगु हवाला
मात्र हे जुल ।

मनुष्य जन्मय् छन्हु सुथबंछी तक जक हे चवनेगु
छाय् थः मजुइ ब्यु; दान कुशल कर्म परिपूर्ण जुइका
चवने दत धाःसा दुदंगु सार दयेका कया चवने दुगुलि
दानं सम्पन्नगु जन्म सार व मू दुगु जन्म खः । जन्मया
दुदंगु सार दान कुशल कर्म खः धयागु थुइका तये
माल ।

अथे जूमा—धन सम्पत्ति पाखे पिक्कया काये माःगु
दान कुशल कर्म धयागु सारयात ला जिमिसं दयेके
धुन; मेगु हानं जन्मय् धात्थे मू बंगु दुदंगु ठोस सार
छु छु कायेगु दयेकेगु वनि लय् सा धाःबले—

जीवनया दुदंगु सार कु खः ?

बहुरोगानं साधारणभावेन निस्सारस्स इमस्स जीवितस्स सीलं नाम सारो ।

बहुुरोगानं = ९६- गू प्रकारया रोग व्याधि लिसे; साधारणभावेन = नित्य प्रति साधारण जुया सम्पर्क दया च्वंगु कारणं घाना; निस्सारस्स = ठोस सार माले मज्जुगु; इमस्स जीवितस्स = थुगु म्वाना च्वनेगु छगू जन्मया; सारो नान्न = दुबंगु सार धयागु; सीलं नान्न = थःगु शीलाचरण हे खः ।

यथिजाःम्हं यक्व हे ता तक म्वाना च्वना हे घा घा; न्ह्याथिजाःम्हं न्ह्याक्व हे निरोगी जुया च्वना हे घा घा; स्कन्ध शरीर घाना वसें निसे रोग दया हे च्वने धुंकूगु दु- स्कन्ध शरीर हे रोग खः; घात्थे निरोगी व स्वस्थहा व्यक्ति महु । जिमित्त नं मेपिसं घया च्वनीगु खः-

“छत्पोलपिसं ह्ति ह्ति उपवेश विया च्वनेमाः; ह्तिने नं बहनी नं उपवेश विया च्वनेमाः, तःसकं स्वास्थ्य बांला का” ।

“स्वास्थ्यं वांला” धयागु प्रशंसा सः तायेवं हे
जिमिगु मनं ला निरीक्षण याये धुनिगु जुया च्वन ।
छु निरीक्षण याये धुनिगु जुया च्वन लय् धाःबले-
छयाय् पाली-

रोगो रोगोति भन्ते वुच्चत्तिः
क्लमो तु खो भन्ते रोगो वुच्चत्तिः=
धका छह्य भिक्षुं भगवान् बुद्धयाके न्यन ।

भन्ते= भाग्यवानह्य शास्ता; रोगो रोगो-
ति= रोग रोग धका; वुच्चत्ति= धया च्वन ।

छह्य भिक्षुं भगवानयाके निवेदन यात- संसारय्
रोग रोग धका धया च्वन भन्ते,

क्लमो= गुगु धर्मयात; रोगोति= रोग
धका; वुच्चत्ति= धाइगु जुया च्वन ?

गुगु धर्मयात रोग धका धाइ ?- थुकथं न्ह्यसः
थ्यंक वःबले भगवान बुद्ध लिसः बिया बिज्याःगु
गथे धाःसा-

रोग धयागु वारय् बुद्धया लिसः-

रोगोति खो भिक्खु रूपानमेतं अधिवचनं ।

भिक्खु= हे प्रिय भिक्षु; रोगोति एत
अधिवचनं= रोग धयागु ध्व नां; रूपानं=

रूप धर्मतयुगु; अधिवचनं= नां खः ।

भगवान् बुद्धया लिसः खः— रोग धयागु रूप धर्म-
यात धाइगु खः । जिमि परिषद्विसं लुमंका तये
माल । रोग धयागु रूप धर्म खः । रोग वेदना मखु ।
उगु रोगया सास्ति याइगु दण्डयात भोगे याये माःगु
स्वभाव तिनि वेदना खः ।

रोग धयागु बांबांलाक क्वक्वजीक स्वल धाःसा
पुइगु रोग खः; ख्वाउंसे च्वनीगु रोग खः;
पुइगु ख्वाउंसे च्वनीगुलि सास्ति याना तइगु
जुया रोग जुइगु खः । कसे जुइगु टम्म च्वनीगु
पृथ्वीधातुं सास्ति यात धाःसा रोग जुइगु खः ।
बा वया च्वनीगु धयागु आपोधातुं, धि च्चिकिगु धयागु
आपोधातुं सास्ति यात धाःसा रोग जुइगु खः ।

अथे जुया— लिसःयात लुमंका तये माल— “रोग
धयागु रूपयात धाइ । पुइगु ख्वाउंसे च्वनीगु रूप;
ध्वाइगु धिनिगु सनिगु रूप; त्यकु तइगु ध्वाइगु
स्वभाव धयागु रूप; कसे जुइगु टम्म च्वनीगु स्वभाव
धयागु रूप; धिच्चिकिगु पाय् च्चिकिगु स्वभाव धयागु
रूप; बा वनीगु स्वभाव धयागु रूप; इपि रूपत वक्खं
रोग हे खः ।”

स्कन्ध शरीरय् रोगत जायेक दया च्वंगु दु

थुगु सम्पूर्णं स्कन्ध शरीरय् इपि रूपतयसं चाः
 चाः हिला सास्ति याना च्वंगुलि रोग जुया च्वंगु
 खः; थुपि रूपत अनुकूल जुया च्वनीगु इलय् स्वस्थ
 जुया च्वंगु दु धका धाइगु खः; थुपि रूपत परिवर्तन
 जुया छगू मखु छगू अप्बः जुया च्वनीगु इलय् रोग
 जुया च्वन धका धाइगु खः ।

अथे जुइगु जुया जिमिसं धाये मास्ति वःगु छु
 धाःसा रूप धर्म दया वःगु इलं निसं जिमिके रोगत
 दया वये धुकल धका धवाः थुइका तयेमाल ।

रूप स्कन्धयात जि वयेका कयागु इलं निसं जिके
 रोग दया च्वने धुकल धका निर्णय याना तयेमाः ।
 थुकथं निर्णय याना मतल धाःसा जि निरोगी जुया
 च्वनागु हे दुनि धका अभिमान चढे जुया च्वने यः ।

आरोग्यमद जीवितमद बढे जुल धासाः—

आरोग्ये आरोग्यमदो ।

आरोग्ये = निसेगी जुया च्वनीगु स्वभावय्;
 आरोग्यमदो = जि निरोगी जुया च्वंगु दु धयागु

अभिमान; ह्योत्ति = जुया वड्गु जुया च्वन ।

निरोगीपि व्यक्तिपिके छु जुइ यः धाल ? जि निरोगी जुया च्वंगु हे दुनि धयागु अभिमान वड्गु जुया च्वन; निरोगी जुल धाःसा हानं छु जुया वड्गु जुया च्वन लय् ? दीर्घायु जुइगु जुया च्वन; जि दीर्घायु जुया च्वंगु हे दुनि धयागु अभिमान वड्गु जुया च्वन । निरोगी व्यक्तिपिनिगु अभिमानयात आरोग्यम्ह धाइ । दीर्घायु जुया च्वंपि व्यक्तिपिनिगु अभिमानयात जीवत्तम्ह धाइ । थुपि अभिमान निगु दुहां वल धाःसा-

येन्न सत्तेन्न = गुगु अभिमान धर्मद्वारा;
 सत्ता = मस्त जुया च्वंपि; सत्ता = सत्त्व प्राणी-
 पिसं; कायेन्न वा = शरीरं; वाच्चाय वा =
 वचनं वा; सन्नसा वा = मनं; सुच्चरितं =
 मर्मिगु आचरणतयत्; चरन्ति = आचरण याइगु
 जुया च्वन ।

दीर्घायु जुया च्वंपि व्यक्तिपि जि दीर्घायु जुया च्वनागु हे दुनि धका अभिमान चढे याना दुश्चरित्र ख्यलय् थ्यंक थ्यंक वना च्वनेयः । निरोगी जुया च्वंपि व्यक्तिपि नं जि निरोगी जुया च्वंगु हे दुनि धका

अभिमान चढे याना कुशलत त्वःमंका दुश्चरित्र
ह्यलत्प दुने ध्यंक ध्यंक वना च्वने यः ।

अथे जुया त्वाः मदयेक निरीक्षण याना च्वनेमाः ।
गबलेमं निसं जि रूप धर्म दयेका वया अबलेसं निसं
जिगु सन्तानय् (जिके) रोग दया च्वने धुंकल धका
दिपाः मदयेक निरीक्षण याना च्वनेमाः । उकिं यथि-
जाःह्य व्यक्ति यक्व हे निरोगी जुया च्वन धा धा
रूपधर्म दया च्वंयि सकलें मनूत निरोगी मजूः रोग
दुपि हे जक खः धयागु लुमंका तयेमाल ।

मीमांसा धर्म क्वात्तुक ज्वना ति-

अथे जुया मागण्डी परिव्राजकं वया नये यःगु
त्वने यःगु च्वनेगु सुविधा दुगुपात कारण याना थःगु
प्वाथय् ठप ठप याना क्यना छाती दाया दाया क्यना
जि निरोगी जुया च्वंगु लोक निर्वाण खः धका
न्ह्याकथं हे धया च्वंगु थः जुइव्यु; धात्थेंगु वास्तविक
निर्वाणयात ध्वाः मथुगु जुया निरोगी जूइगु हे जीव-
नया दुदंगु सार खः धका वं भाःपि लाःगुलि धया
च्वंगु खः ।

ध्व निरोगी जुइगु छु छु लिसे साधारण जुया च्वन लय् ? रोग ब्याधि लिसे सबां सबां साधारण जुया च्वंगुदु । दीर्घायु जुइगु छु लिसे साधारण जुया च्वन लय् ? रोग ब्याधि लिसे साधारण जुया च्वने धुंकूगु दु धका चायेका तयेमाल । धन सम्पत्ति न्याता प्रकारया शत्रुत लिसे साधारण जुया च्वंगु दु । उकिं फुसुलुगु ख्वाला मात्र जुया च्वन ।

दीर्घायु जुइगु निरोगी जुइगु रोग ब्याधि लिसे साधारण जुया च्वंगु दु; जि निरोगी जुया च्वंगु दु धका गबले नं त्याः चाः याये मत्यः । जिके रूप धर्म दया च्वन कि रोग दये धुंकल धका त्याः चाः याना तयेमाल । उकिं—

बहुुरोगान्तं= १६- (गवी खुता) रोग ब्याधित लिसे; साधारणभावनेन= निरन्तर रूपं साधारण जुया च्वंगु कारणं याना; निस्सारस्स= दुदंगु सार माले मज्जुगु; जीवित्तस्स= म्वाना च्वनेगु छगू जन्मया; सारो नान्तं= दुदंगु सार घयागु; सीलं= थःगु शीलाचरण धर्म हे खः ।

मूल्यहीनगु जीवन

दीर्घायु जुइगु स्वस्थ जुइगु मुख्य ला ? थःगु आचरण धर्म बांलाका यंकेगु मुख्य ला ? परोक्षण याना स्वः । सलंसः द्रलंद्रः देँ तक म्वाःसां थः म्वायेब्यु; थःके आचरण धर्म मदयेक थुह्य व्यक्ति म्वाना चवन धाःसा छु गुलि मू दु ? मेगु छथी पालि छु धया चवन ?

यो च वस्ससतं जीवे-दुस्सीलो असमाहितो ।
एकाहं जीवितं सेय्यो-सोलवन्तस्स कायिनो ॥

(खुद्दकनिकाय-धम्मपद पालि गाथा ११०)

यो च = गुह्य व्यक्ति; अस्समाहितो = थःगु शरीर व वचनयात बांलाक संयम यायेगु मबुसे; दुस्सीलो = थःके शीलाचरण मदयेक; वस्स-सतं = सच्छि देँ तक; जीवे-जीवेय्य = यदि म्वाना चवन धाःसा;

थःके शीलाचरण मदु; शरीर व वचनयात छुकिंसे नं संयम मयाः; थःगु शरीर व वचन निगु-

यात संयम मयाःसे शील धर्मं लिचिला च्वंह्य छह्य
मनू सच्छि दं तक दोर्घायु जुया भवाना च्वन धायेनु-

लसस पुग्गलसस= उह्य शीलाचरण धर्मं
लिचिला च्वंह्य व्यक्तिया; जीवन्तो= सच्छि दं
तक भवाना दीर्घायु जुया च्वनेगुयासिबे; सील-
वन्तसस= शीलं सम्पन्नह्य व्यक्तिया; एक्काहं=
छन्हु बान्हु सुयबंधि ति तक; जीवितं= आयु
ल्यना भवाना च्वनेगु हे; संय्यो= श्रेयष्कर जू ।

मू दुगु जीवन

शीलाचरणं सम्पन्नह्य व्यक्ति छन्हु बान्हु सुयबंधि
ति तक जक मनुष्य जन्मय् च्वने बुह्य जूसां मू दु ।
छाय् धाःसा- शरीर व वचनयात संयम व संरक्षण
याना च्वंगुलि खः । शील धयागु शरीर व वचनयात
संयम यायेगु खः; शरीरं उल्लङ्घन याइगु वचनं उल्ल-
ङ्घन याइगुयात उल्लङ्घन याये मखुत स्वः धका
संयम याना तइगु स्वभाव शील खः । उगु शील-

(१) च्चेलन्नासीलं= शरीर व वचनयात संयम
याये धयागु चेतना खः ।

- (२) संवरो सीलं = शरीर व वचनयात संरक्षण याये धयागु स्वभाव शील धाइ ।
- (३) अवित्तिक्कम्मो सीलं = शरीर व वचन-यात उल्लङ्घन याये मखुत धयागु स्वभावयात शील धाइ ।

उकिं च्चेत्तन्नासीलं = या स्वरूप चेतनायात कायेमाः । संवरोसीलं = या स्वरूप स्मृतियात कायेमाः । अवित्तिक्कम्मोसीलं = या स्वरूप विरतीयात कायेमाः । शीलं सम्पन्न जुल धाःसा चेतना, स्मृति व विरती इपि स्वता धर्म लाभ जुया म्बाना च्वनेगु जूया निरति जन्म अति हे मू दु ।

शील मदयेक म्बाना च्वने माल धाःसा ला चेतना शील नं मडु, विरती शील नं मडु, संवर शील नं मडु; शरीर व वचनयात संरक्षण याये धयागु स्मृति नं मडु; शरीर वचनयात उल्लङ्घन मजुइक संयम याये धयागु विरती नं मडु ।

शीलाचरण धर्म विहीन जुया वइबले

ताल बेताल जुइक म्बाना च्वनेगु सच्छि दँ बीसां छु मू वइ धका ? शीलाचरण धर्म विहीनह्य व्यक्ति

सच्छि वे तक् म्वाना च्वंह्म जूसां वयात छु छु जुया
वइ लय् धाःबले-

- (१) पापको कित्तिसद्धो अठ्ठुग्गच्छ-
त्ति = बांमलाःगु मभिगु कीत्ति शब्ब न्यंकनं न्यना
म्वाना च्चने मालीगु जुया च्वन ।
- (२) पम्मादाधिकरणं मत्तत्ति भोगजान्ति
त्तिगच्छत्ति = प्रमाद (भूले लाइगु) धर्म-
तय्सं अभिभूत जुइका उन्नति वृद्धि धाक्व
वषव दिक्खं विनाश जुइका च्चने मालीगु जुया
च्वन । व शीलाचरण धर्म मदयेवं लुया वये
यःगु स्वभाव खः ।

की परिषद्वपिसं मनुष्य सामाजिक जीवनया
रूपय् अय्ला थ्वं त्वनेगु सुरा मेरय छगू व कामगुणय्
द्वं क आचरण यायेगु इपिं निगू तियात जक अतिक्रमण
जुइक स्यंका जुइ लात धाःसा थुगु मनुष्य जन्मया
विकासया लेपु मन्त धयागु सुनिश्चित खः । की परि-
षद्वपिसं (थ्व खँ) कं अप्वः सिया च्वंगु दु ।

अय्ला थ्वं त्वनेगु सुरा मेरय कर्मतय्त सीमाना
पुइक सेवन याना जुइगु कामेषु मिथ्याचार कर्मतय्त
उत्तलङ्घन याना जुइगु, इपिं निगू ति जक अतिक्रमण

याये लायेवं तुं थुह्य व्यक्तिया च्वय् यहाँ वनेगु लेंपु
 दक्वं परिहीन जुया वनीगु खः । उकी दुने मबीकं
 कायेगु अदिन्नावान कर्म घाना यंके लात धायेवं ला मा
 हे म्वाल का; बिरामी सु लंकेत तकं अपुइ मखुत;
 शीलाचरण धर्म भ्रष्ट जुइगु तःसकं तःसकं मभि,
 मज्जू ।

पन्नाद्धाधिकरण- थःगु जीवनया उन्नति
 वृद्धि व विकासतयत् त्वःभना वनीगु धयागु प्रमाद
 धर्मया कारण; म्च्छति- विशालगु; भोगजाति =
 उन्नति वृद्धिया परिहानी व विनाश पाखें; गच्छति =
 थ्यंक वनीगु जुया च्वन ।

व निगूगु दुष्परिणाम खः; स्वंगूगु हानं मेगु
 दुष्परिणाम ला-

वर्तमान व भविष्य सांसारिक दुष्परिणामत

- (३) यउज्ज्वेव परिसं उपसङ्कुम्भति = यथ-
 जाःगु परिषद् दुने हे दुहाँ दुहाँ वंगु थःजु, थःगु
 शोलाचरण धर्मत विनाश जुया च्वंह्य व्यक्ति
 परिषद्दया दथुइ थ्यंक वने धुनिबले (क)
 म्च्छन्तुलो = स्वाः पाः चा क्षीपाः चा जुया

खिउंल्लाः तया च्वनीगु जुया च्वन । (ख)
 अत्रिसारल्लो= ग्याः चिकु पहः याना परि-
 षद्या दथुइ वने मालीगु जुयाच्वन ।

शीलाचरण धर्मं भ्रष्ट जूह्य व्यक्ति परिषद्या
 दथुइ भुगलुं भागलुं च्वना ग्याः चिकु पहः दुह्य जुया
 च्वने यः । व स्वंगुगु दुष्परिणाम खः । प्यंगुगु दुष्परि-
 णाम छु धका धाःसा-

(४) सन्सुहल्लो क्कालं क्करोत्ति = शीलाचरण
 भ्रष्ट जूह्य व्यक्ति सी त्ययेका बेहोशी जुया
 च्चिलाय् मलाय् दंकरु रक्षा याः वचे याः धका
 लाये लाये बुबुं हाला कण्ट व पीडा युक्त सलं
 हाला सी माले यः ।

व प्यंगुगु दुष्परिणाम खः । न्यागुगु दुष्परिणाम
 ला-

(५) सुव्वत्ति त्विन्निपात्तं निरयं उप्पज्ज-
 ति = उह्य व्यक्ति भिगु थासय् सुगतिस व्यंक
 वने अःपु मजू, र्थिभिगु थासय् बुगंती जक व्यंक
 वने यः ।

धुगु प्रत्यक्ष संसास्य हे स्वये नु; यःगु शीला-
 चरण धर्मं भ्रष्ट जुल कि र्थिभिगु थासय् च्वनीगु हे

जुया च्वन । थःगु शीलाचरण स्यंपि व्यक्तिपि भिगु
थासय् गनं जक थ्यनी धका ! गंडा म्येसं तुया वां
छ्वःगुलिं क्वाल्य् द्योनय् लाः वनोपि गुलिं गुलिं ला
वयेफु का; उजोगुयात ल्यंका नि ति; ल्याः चाः
याना च्वने म्वाःनि ।

उकिं शीलाचरण धर्म विहीनह्य व्यक्ति इपि
न्याता प्रकारया दुष्परिणामं म्वाना च्वने माःपि जुया
सच्छि दं तक हे ताऊ बिक म्वाना च्वंसां थः च्वं;
दीर्घायु जुइगु स्वस्थ जुइगु पाखें शील मदुह्यसिया
निंति छुं नं मू मदु ।

यो च वस्ससतं जीवे-दुस्सीलो असमाहितो ।
एकाहं जीवितं सेट्थो-सीलवन्तस्स कायिनो ॥

यो च = गुह्य व्यक्ति; अस्समाहितो =
थःगु शरीर बचन व मनयात बांलाक संरक्षण यायेगु
मदुसे हे; दुस्सीलो = थःगु शीलाचरण धर्म विही-
नह्य जुया; वस्ससतं = सच्छि दं तक; चे
जीवेट्थ = यदि दीर्घायु जुया म्वाना च्वंसा नं;
एकस्स एवंगलस्स = उह्य शीलाचरण धर्म छष्ट

जूहा व्यक्तिया; वस्ससलं= सच्छि वै तक;
जीवन्तो= स्वाना दीर्घायु जुया चवनेगु स्वया;

शीलवन्तस्स= शीलं सम्पन्नहा व्यक्ति;
आरम्भणो= आरम्भण उपनिध्यान लक्षण
उपनिध्यान धयागु ध्यान निगू द्वारा भाविता
याना चायेका चवनेगु बानी दुहा व्यक्तिया;
एक्काहं= छन्हु बान्हु सुथबंधि ति; जीवितं=
प्राण त्यना स्वाना चवनेगु जक; सेट्थो= श्रेयष्कर
जू ।

जीवनया मू दुगु सार छगूया रूप्य शीलपात
ग्रहण याये माल ।

मिच्छासङ्कुप्प- चिन्तना तर्कना द्वना चर्वापि व्यक्ति-
पिसं ला उगु क्षेत्रय् ल्याः चाः चवद्येका चवनीगु जुया
चवन । शीलाचरण धर्म छुकिया लागी महत्वपूर्ण जू
धका, नयेगु त्वनेगु दयेकेगु जक महत्वपूर्ण जू का;
शील धर्म धयागु छुकिया लागी महत्वपूर्ण जू धका,
सुख ऐश्वर्य भोग यायेगु जक महत्वपूर्ण जू का ।

शील धयागु छुकिया लागी महत्वपूर्ण जू धका,
सकसिनं वर्षायानु खायुगु लः त्वंसा त्वना चवयेगु

का; विकास यायेगु जकं महत्वपूर्ण जू का; लोक-निर्वाणवादीतय् तर्कना चिन्तना द्वन धायेवं थथे जुइ यः ।

भगवान बुद्धं उकीयात अःखतं फःपुइका जीव-नया दुदंगु सार थःगु शीलाचरण धर्म खः धका थथे ब्यना बिज्यात । उकीयात ध्वाथुइका तये माल ।

उद्योग वीर्य बिहीनपिं थगाहातय्गु जीवनय्
थ्यंका च्वने मजिल

यो च वस्ससतं जीवे-कुसीतो हीनवीरियो ।

एकाहं जीवितं सेय्यो-वीरियमारभतो बलहं ॥

(खुद्दकनिकाय- धम्मपव गाथा-११२)

यो च्च = गुह्य व्यक्ति; सुसीतो = अलसी व दिक्कारण जुया; हीनवीरियो = थः पिनिगु शूर वीरगु उद्योग वीर्यतय्त कमजोर व सिधिल याना तथा; वस्ससत्तं = सच्छि बें तक ताउबिक; छे जीवेय्य = यदि प्राण लयना भवाना च्वन

धाःसा; लस्स पुग्गलस्स = उह्य उद्योग वीर्य-
हीनह्य अलसीह्य व्यक्तिया; जीवन्तो = सच्छि
दं तक प्राण ल्यना भ्वाना च्वनेगु स्वया;

एल्लहं = व्वातुसे व्वातुसे च्वंक; वीरियं =
सम्यक्प्रधान उद्योग वीर्ययात; आरभतो-आरभ-
न्तस्स = उद्योग व कोशिश याःह्य व्यक्तिया;
एक्काहं = छण्हु बान्हु सुथबंछि ति जक; जीवित्तं =
प्राण ल्यना भ्वाना च्वनेगु हे; सेट्ठयो = श्रेयष्कर
जू ।

जीवनय् मूल्यवानगु सार छगूयात स्वंगुगु तह-
कथं पिकाल धाःसा मनू छह्य सच्छि दं तक ई बिक
दीर्घायु जुया च्वन, तर दीर्घायु जुया भ्वाना च्वह्य
उह्य व्यक्ति गुजाह्य जुया च्वन धाःसा एक नम्बरया
अलसी, कोशिश उद्योग याये मास्ति बःगु चित्त
मबुह्य, उद्योग वीर्य विहीनह्य छह्य थगाहाया रूपय्
सच्छि दं ई बिक तक म्याना दीर्घायु जुया च्वनीह्य
जूसां वयागु जीवनया मू मडु ।

थःगु शीलाचरण धर्म बां ला बांला जू; अथे नं
शीलाचरण धर्म जक बांलाना ह्निथं नल, त्वन, छन
याना भ्याःभति हे उद्योग व कोशिश याये मयःपि;

थगाहातय्गु शीलाचरण धर्मं नं शीर्षस्थय् मध्यनि;
 शीलाचरण धर्मं न्हावव हे बांलाःसां अलसी जुया
 चवन उद्योग वीर्यं मन्त धाःसा उगु शीलाचरण धर्म
 शीर्षस्थय् थहां वने अःपु मजू ।

सिथिल मजूगु उद्योग वीर्यं दयेमाः

उकिं शीलाचरण धर्मया द्योने गजू छगू छुइमाल ।
 नसा त्वंसा पुंसा चवंसा मोज मज्जा धयागु लौकिक
 मुखया निंति उद्योग याये धयागु शूर बीरगु मनोवृत्ति
 वीर्ययात द्यतना बी माल । भविष्मयागु सांसारिक
 स्थितिघात आशावादी जुया विचाः याना उत्पन्न
 मजूनिगु अकुशलतय्त उत्पन्न मजूइकथं, उत्पन्न जुइ
 धुंकूगु अकुशलतय्त चीका छवये फइकथं, उत्पन्न मजू-
 निगु कुशलत उत्पन्न जुइकथं व उत्पन्न जुइ धुंकूगु
 कुशलत उन्नति वृद्धि व विपुलताय् थ्यनी कथं उद्योग
 याये धयागु मनोवृत्ति खः, उकीयात वीर्यं धाइ । थौं
 कन्हे ला उगु वीर्ययात कोशिश यायेगु प्रयास यायेगु
 उद्योग यायेगु धाइ; वीरिच्य= पदया तप्यंगु अभि-
 प्राय ला शूर बीर जुइगुयात धाइगु खः ।

वीर = शूर वीरगु स्वभाव;

वीरिण्य = शूर वीरह्य व्यक्तिया मनोवृत्ति;

उकिं वीर्यं धयागु छु लय् धाःबले शूर वीरपि
 व्यक्तिपिनिगु मनोभावना; शूर वीरपि व्यक्तिपिनिगु
 मानसिक धातु वीर्यं छः; थथे धका चायेकेमाः ।

शूर वीर जुइगु धयागु गन बना शूर वीर जुइगु
 लय् ? स्यायेगु पालेगु सास्ति यायेगु खुइगु लुटे यये-
 गुली बना शूर वीर जुइगु ला ? व ला दुश्चरित्र धर्म
 जुल । शूर वीर जुइगु मखु । गुगु थासय् बना शूर
 वीर जुइ माली लय् धाःसा नसा त्वंसा पुंसा च्वंसाया
 निति जिमिसं सही विधि सही पद्धति द्वारा उद्योग
 याये धका भिगु ज्या-खँय् शूर वीर जुइमाः । व वीर्यं
 छः । बान, शील, भावना ज्या-खँतय्त शूर वीरता
 पूर्वक प्राण बलिदान बिद्या कोशिश व उद्योग यायेमाः,
 व वीर्यं छः ।

उद्योग वीर्यं व शीलाचरण धर्म स्वापु तया ढ्यु

अये जुया शीलाचरण धर्म न्ह्याक्व हे बालाना
 च्वंसां शूर वीर जुइगु उद्योग वीर्यं मःत धाःसा उह्य

मनूया जीवन उच्च कोटी थ्यंक वने फइ मखुगु जुया छु मू दुगु जुइ लय ? शोलाचरण धर्म व कोशिश यायेगु धयागु वीर्ययात स्वापु स्वाका व्यूसा तिनि व उच्च-कोटी थहाँ वने फइगु खः; उकि-

यो च = गुह्य व्यक्ति; कुसीलो = अलसी व दिक्दारह्य जुया; ह्नीनर्त्रीरियो = थःपिनिगु शूर वीरगु उद्योग वीर्यतयत कमजोर व सिथिल याना तथा; वस्त्रसलं = सच्छि दँ तक ताउबिक; त्रे जीवेष्ट्य = यदि प्राण ल्यना म्बाना च्वन घासा; लसस पुत्रालसस = उह्य उद्योग वीर्यहीनह्य अलसीह्य व्यक्तिया; जीवन्तो = सच्छि दँ तक प्राण ल्यना म्बाना च्वनेगु स्वया;

एल्लं = ववानुसे ववानुसे च्वंक; वीरियं = सम्यक् प्रधान उद्योग वीर्ययात; आरभन्तो = आर-भन्तसस = उद्योग व कोशिश याह्य व्यक्तिया; एक्कल्लं = छन्हु बान्ह मुथबंछि ति जक; जीवित्तं = प्राण ल्यना म्बाना च्वनेगु हे; संष्ट्यो = श्रेषणकर जू ।

स्वंगुगु तहःकथं पिकया हयेगु जीवनया मू दुगु दुबंगु सार शूर वीर जुइगु मानसिक धातु धयागु वीर्य खः ।

धनसम्पत्तिया सार जुया च्वंगु दान नं दत्त,
 दीर्घायु जुइ बइगु, स्वस्थ जुइ बइगु सारया रूप्य
 शील नं दत्त, दीर्घायु व स्वस्थ जुइगुया सार रूप्य
 वीर्यं गं दत्त, (थुपि) स्वंगू दया वये धुंसेंलि थुलि हे
 गात, पर्याप्त जुल ला लय् धा:सा, पर्याप्त मज्जनि ।
 हानं छतं तहाँ वना स्वये मानि ।

स्थिर शान्तगु चित्त मन्त धा:सा स्टेयरिंग
 मदुगु दुंगार्थे जुइ

यो च वस्ससतं जीवे-दुप्पञ्जो असमाहितो ।
 एकाहं जीवितं सेव्यो-पञ्जवन्तस्स कायिनो ॥

(खुट्ठकनिकाय-धम्मपद पालि गाथा-१११)

यो च = गुह्य व्यक्ति; अस्समाहितो =
 थ:गु चित्तयात थ: इच्छा दुगु थासय् तये मफयेका;
 दुप्पञ्जो = प्रज्ञा ज्ञान मदयेका; वस्ससतं =
 सच्छि वै ई पुइक; जीवे-जीवेय्य = यदि प्राण
 ल्यना म्बाना च्वंसां तबि; एस्स पुग्गलस्स =
 उह्य प्रज्ञा रहितह्य, थ:गु चित्तयात थ: इच्छा दु

अस्य तये फु घयागु समाधि विहीनह्य व्यक्तिया;
जीवन्तो= सच्छि वे पुइक भवाना चवनेगु
स्वया;

पउजवन्नस्स= प्रज्ञां सम्पन्न व्यक्तिया;
आरम्मणो= आरम्भण उपनिध्यान लक्षण उपनि-
ध्यान निगू द्वारा भाविता याना चायेका चवनेगु बानि
दुह्य व्यक्तिया अथवा समाधि सम्पन्नह्य व्यक्तिया;
एक्काहं= छन्हु बान्हु सुथबंछिति तक; जीवितं=
प्राण लयना भवाना चवनेगु हे; सेट्ठयो= श्रेयकर
जू ।

थुगु पालि पदय् स्वरूप धर्म निता क्यना तःगु
दु- न्होने जिमिसं व्यवस्था याना बिया वयागुयात
नं त्वःमंका छ्वये मज्जुनि ।

- (१) धन सम्पत्तिया दुदंगु सार दान खः ।
- (२) दीर्घायु जुया चवनेगु जीवनया दुदंगु सार
शीलाचरण धर्म खः ।
- (३) दीर्घायु जुया चवनेगु जीवनया दुदंगु सार क्षीर्य
धर्म खः ।

वान नं बी धुन, शीलं नं सम्पन्न जुइ धुंकल, क्षीर्य
नं कोशिश याना चवंगु दु, न्ह्याक्व हे कोशिश याना

चवंगु थः जु, वान शीलयात पृष्ठ भूमि याना कोशिश
 याना चवनागु दु धाइह्य उह्य बीर्यवानं स्थिर शान्तगु
 मन मदयेकुसे कोशिश याना चवन धाःसा लिउने
 स्टेयरिंग मदुगु डुंगा वा जहानपात समुद्रय् त्वःता
 छवयेगुथे जुइ ।

शान्त स्थिरगु चित्त (वा) समाहित चित्त (अथवा) समाधि दयेमाः

स्थिर शान्तगु चित्तं कोशिश याःसा त्तिनि उगु
 कोशिश यायेगु थाते लाइगु खः । शान्त स्थिरगु चित्त
 मदयेकुसे चिलाय् मलाय् दंक कोशिश याना चवन
 धाःसा उह्य व्यक्तियागु कोशिशत दक्कं थाते लाः वनी
 मखु । उकिं ग्रन्थं शान्त स्थिरगु चित्तयात समाहित
 चित्त धका धाइगु खः ।

थःगु चित्तयात थः इच्छा वुगु थासय् तये धुंका
 त्तिनि क्वक्वजोक कोशिश यायेगु अवस्थाय् ज्या थाते
 लाइगु खः ।

उगु ज्या भतिचा थुगु ज्या भतिचा उखे पाखे
 भतिचा थुखे पाखे भतिचा याना कोशिश याना
 चवनीगु खः; अयेसां सच्छि दें ई पुइक कोशिश याःसा

(५०)

नं उह्य व्यक्तित्वाते ध्यनी मखु । छगूयात जक दुग्य-
येक क्वजीक कोशिश याना वनीह्य व्यक्तित्वाते ध्याःसा
तु छगू मात्र ज्यां हे संसारय् शीर्षस्थय् थर्हा वनीगु
जुया च्वन । थुकथं जुइ माःगु जुया च्वन ।

वीर्ययात समाधि लिसे स्वाका बिल धाःसा
ज्या थाते लाः

उकिं ग्रन्थं दुचायेक ध्यान दुगु चित्तयात समा-
हित चित्त धका धाःगु खः । मेकथं हानं धायेगु खःसा
शान्त स्थिरगु चित्त समाधि दयेमाः । न्ह्याकथं हे
कोशिश याना च्वंगु थःजु, महान वीर्य द्वारा तीव्र रूपं
कोशिश याना च्वंह्य व्यक्तित्वाते वीर्ययात समाधि लिसे
स्वाका प्यपुंका तथा मबिल धाःसा ज्या थाते लाइ
मखु; लिच्चः खने दइ मखु ।

अथे जुया वीर्य सम्पन्नह्य व्यक्तित्वाते समाधिजात नं
दयेका कायेमाः; स्थिर शान्तगु चित्तयात नं दयेका
हे कायेमाः । स्थिर शान्तगु चित्त व दुचायेक ध्यान
दुगु चित्त लिसे उद्योग व प्रयत्न याइगु वीर्य धर्म,
थःगु शीलाचरण धर्मत स्वाका बिल धाःसा ज्ञान
धयागु प्रज्ञा स्वभावतः हे दया वइगु जुल ।

<https://dhamma.digital>

उकी जीवनया मू दुगु सारयात क्रमबद्ध याना
 क्यनेबले वीर्यया फुसय् लाक छु यहाँ बल लय् धाःसा,
 समाधि यहाँ बल; समाधि ला सम्पन्न जुल का; उलि
 गात ला ? चित्तयात थनथाय् तयेबले ला च्वन का;
 उलि च्वनेवं तुं थव ज्या सिद्ध जुल ला ? सिद्ध
 मज्जनि; निरीक्षण परीक्षण ज्ञान धयागु दयेमानि ।

थुगु स्थिर शान्तगु चित्तय् जःगु तीक्ष्णगु स्वभाव
 दु । निरीक्षण परीक्षण यायेगु स्वभाव मदयेकं हे शान्त
 जुया च्वन धाःसा व न्ह्यो वयेका च्वंगु लिसे छुं पाःगु
 मदु । भावना शिबिरय् थ्यना च्वनीबले गबलें गबलें
 समाधि अरवः जुया च्वन कि न्ह्यो वःगुथें छुथें छुथें
 जुया च्वनीगु खः ।

अथे जुया स्थिर शान्तगु चित्तया लिउने छु
 स्वाका प्यपुंका बी माल लय् धाःसा निरीक्षण परी-
 क्षण याइगु ज्ञान प्यपुंका बीमाः । अले उह्य द्यक्तिया
 ज्या थाते लाइगु जुया च्वन । गुलि तक थाते लाइगु
 लय् धाःबले-

नाम व रूप परिच्छेद याना स्यूगु ज्ञान ना दयेका तयेमाः

ज्ञान धयागु ध्व थासय् जिमिसं धाये मास्ति
वःगु ज्ञान ला सामाजिक शिल्प विद्या व शिक्षा
सः स्यूगु ज्ञानर्थे जागुयात धाये मास्ति वःगु मखु ।
इपिं इपिं ला खवाला खिलार्थे जक खः । छगू जन्मया
नसा त्वंसा जाखः छखः जक खः । संसारया निरति
दुदंगु सार दुगु ज्ञान धयागु ला स्कन्ध शरीरयात
ह्वःखना दुचायेक सीके खंके फूगु ज्ञानयात धया
चवनागु खः । उकिं-

यो च वस्ससतं जीवे-हुप्पउज्जो अस-
साहित्तो ।- धका कना बिज्यात ।

यो च = गुह्य व्यक्ति; हुप्पउज्जो = प्रज्ञा
ज्ञान मदयेकं हे- छु गुजागु प्रज्ञा ज्ञान तय् धाःबले
सत्त्व प्राणी व नाम रूपयात परिच्छेद याना स्यूगु
ज्ञान, रूप धर्म व नाम धर्म निगूयात विभाजन याना
स्यूगु ज्ञान, प्रज्ञप्ति व परमार्थयात स्वःथला स्यूगु
ज्ञान धका धाये माःगु उगु नाम व रूपयात स्यूगु
नाम रूप परिच्छेद ज्ञानति तक नं मदयेकुसे हे-

वस्ससत्तं= सन्धि दे ई पुइक; जीवे-
 जीवेत्थ= यवि प्राण ल्यना भ्वाना च्वन धा:सां-
 त्ति; तस्स पुग्गलस्स= उह्य व्यक्तिया;
 जीवन्तो= सन्धि दे ई पुइक भ्वाना च्वनेगु
 स्वया; पउजवन्तस्स= नाम व रूपयात्त स्यूह्य
 प्रज्ञावानया; एक्काहं= छन्दु बान्हु सुयबंछि ति
 जक; जीवित्तं= प्राण ल्यना भ्वाना च्वनेगु;
 सेत्थो= श्रेयष्कर जू ।

समाधि मन्त कि नीवरणतय्सं सास्ति यायेयः

समाधि विहीन जुइवं छुकि छुकि सास्ति याये
 यः लय् ? नीवरण धर्मतय्सं सास्ति याये यः ।
 लुमंका तयेमाल । स्थिर शान्तगु चित्त मबुपि व्यक्ति-
 पित्त नीवरणतय्सं सास्ति याइगु जुया च्वन ।

स्थिर शान्तगु चित्त घयागु समाधि तक नं लाभ
 मजुल धा:सा क्कान्तच्छन्द नीवरण, कयापात्त
 नीवरण, थिन्नन्निद्ध (स्त्यान मिद्ध) नीवरण,
 उद्धच्च (औघृत्य) नीवरण, कुक्कुच्च

(कौकृत्य) नीवरण, विचित्रिकचञ्जा (विचि-
कित्सा) नीवरणत लिसे म्वाणा च्वने माःगुलि मू
मव ।

कामगुणयात कामना व चाहना जुइगु चित्त
कामच्छन्द; न्ह्यलं व्वाइगु फुकुक्क फुकुक्क वनीगु
गुजुहुं च्वनीगु चित्त स्त्यानमिद्ध; चिलाय् मिलाय्
दना च्वनीगु चित्त औघृत्य; डाह जुइगु छ्वइगु चित्त
कौकृत्य; निर्णय याये मफया संशयतय् पाखें चिन्तन
याना च्वनीगु चित्त विचिकित्सा; तें पिहां वइगु
दिक्कार जुया च्वनीगु चित्त ब्यापाद; इपिं चित्तत
द्वं द्वं मुंका जक म्वाणा च्वनेमाल धाःसा शीलाचरण
धर्मं सम्पन्न जुया च्वंसां, वीर्यं पूवना च्वंसां, दानं
परिपूर्णं जुया च्वंसां, कामच्छन्द आदि नीवरणतय्सं
चित्तय् घीबजि वायेका च्वने माल धाःसा थुगु चित्त
यच्चुसे पिच्चुसे च्वनी मखु; स्थिर व शान्त जुइ मखु ।

चित्त यच्चुसे पिच्चुसे मच्चन कि प्रीति लुया वइ
मखु । प्रीति लुया मवल कि प्रश्रब्धि लुया वइ मखु ।
प्रश्रब्धि मतुल कि सुख धयागु मानसिक आनन्द वइ
मखु । प्रीति सुख मदयेक न्ह्याक्व हे कामगुण द्वं चिना

चवंतां थुह्य व्यक्ति मानसिक सुखं वञ्चित जुया चवंह्य
जुल धाःसा थ्व संसारय् लोकनिर्वाण धयागु छु अर्थ
अभिप्राय अथवा मतलव दुगु जुइ फइ धका !

मानसिक सुख दयेके यःसा नीवरण मदयेकेमा

मानसिक सुख दयेकेगु मुख्य खः । उगु सुख दये-
केत नीवरण मदयेकेमाः । कामच्छन्द आदि नीवरण
धर्म न्यागुलि चिला अलग जुया वंतां तिनि मानसिक
सुख घयागु प्रीति सुख दया वइ । नीवरणं अलगगु
प्रीति सुख वत कि उह्य व्यक्तिया जीवन गुलिखे
गुलिखे मू दुगु जुइ ।

अथे जुया- समाधि शिविरय् थहां वनीपि
व्यक्तिपिसं नीवरण धर्म न्यागुयात चीका हटे घायेफु
घयागु कारणं याना प्रीति सुख वइगु खः । समाधि
शिविरय् थहां वन कि नीवरण धर्म चिला हटे जुया
वनीगु जुया चवन । नीवरण धर्म न्यागु चिला
चक्कना वन कि मनय् दुने यच्चुसे पिच्चुसे सिच्चुसे चवना
वइगु खः । प्रीति प्रशब्धि सुखत दया वइगु खः ।

उगु प्रीति सुख दयेका म्वाना च्वने दत धाःसा सुथबंछि ति जक च्वने दुसां मू बनीगु जुल । ध्व समाधियागु मू खः । नीवरण मन्त कि जीवन मू बनीगु जुया च्वन धका चायेका तयेमाल । का, समाधि धयागु क्वातुक दुथ्यंगु चित्त ला दत धाये नु; मू बंगु दुदंगु सार पूवन ला ?

जिमिसं धया वयागु दुष्परिणाम व सुपरिणामत छज्वः छज्वाय् खः । समाधि विहीन जुल कि नीवरण लिसं म्वाना च्वने मालीगु जुया मू मवं । समाधि सम्पन्न जुल धाःसा नीवरणत चिला अलग जुया प्रीति सुख दयेका म्वाना च्वने दइगु लि मू वं ।

सत्कायदृष्टियात चीका प्वला छ्वइगु प्रज्ञा

अनं हानं मू दुगु दुदंगु सार छ धाःसा-प्रज्ञा खः । नामरूपयात स्यूगु प्रज्ञा रूप व नाम चित्त व चेतसिक, पञ्चस्कन्ध उलि तक जूसां स्यूगु ज्ञान ति सा दया च्वनेमाः । चित्त चेतसिक रूप धयागु पञ्चस्कन्ध ति जक नं मसिल मथुल धाःसा जीवन सत्कायदृष्टि यान्तां प्यान्तां खायेका म्वाना च्वनीगु जुइगु जुया तःसकं ग्यानापुसे च्वं ।

नाम रूप ति तक नं थो थो ब्वःथला मसिल
 धायेवं सत्कायदृष्टि नं स्पष्ट छुटे जुइ मखु; नाम व
 रूपयात वक्कवज्जीक सी थुइ कथं उद्योग व अभ्यास
 याना स्वयेमाल । थ्व रूप धर्म खः; थ्व वेदना धर्म
 खः; थ्व संज्ञा धर्म खः; थ्व संस्कार धर्म खः; थ्व
 विज्ञान खः धका विपश्यना भाविता ख्यलय् पञ्चस्कन्ध
 स्पष्ट छुटे जुइकथं सिधा थुया वन धाःसा सत्काय-
 दृष्टि ह्लना वनी । मतलब खः; थःगु शरीरय् धात्थे
 दया च्वंगु छु खः लय् धयागु सीके माःगु दु ।

सत्कायदृष्टियात सुनां प्वला वांछवया बिल
 लय् ? नामरूपयात स्यूगु प्रज्ञां प्वला वांछवया ब्यूगु
 खः । उगु प्रज्ञायात दयेका काःसा तिनि जीवनया भू
 दु । व स्कन्धकाय शरीरं पिकया हयेगु दुदंगु सार
 खः । थुगु ज्ञान मेथासं लुया वःगु मखु । उकिं-

यो च्च = गुह्य व्यक्ति; लुप्पज्जो = नाम
 रूप धर्म निगू ति तक नं परिच्छेद याना स्यूगु प्रज्ञा-
 ज्ञान मदयेक; वस्ससत्तं = सच्छिदं ई पुइक;
 जीवे-जीवेत्थ = यदि प्राण ल्यना भ्वाना च्वन
 धाःसांतबि; तस्स पुरगलस्स = उह्य नामरूप
 मस्यूह्य व्यक्तिया; जीवन्तो = सच्छिदं ई पुइक,
 सत्कायदृष्टि लिसे प्राण ल्यना भ्वाना च्वनेगु स्वया-

पठञ्जवन्नस्स = नामरूपयात स्यूगु प्रजा
 ज्ञानं सम्पन्नह्य व्यक्तिया; जीवितं = सत्कायदृष्टि
 विहीन जुया प्राण त्यना भवाना च्वनेगु; सेट्यो =
 श्रेयष्कर जू । हानं छथी थहाँ बना खने दयेक वडगु
 मू दुगु जीवनया दुदंगु सार धयागु स्कन्धया दुने
 पिकया कायेमाः । छुक्रियात पिकया काये माली ?
 नाम व रूपयात स्यूगु प्रजाज्ञान दइ कथं पिकया
 कायेगु खः । व तिनि जीवनया मू दुगु दुदंगु सार
 खः । नामरूपयात स्यूगु प्रजा तक नं मन्त धाःसा
 कीगु जीवन सत्कायदृष्टि लिसे भवाना च्वने मालीगु
 जुया मू मदुनि धका युइके माल । का... हानं छतं
 थहाँ बना स्वये नु ।-

शाश्वतदृष्टि व उच्छेददृष्टि प्यपुंका मच्चने
 नितिं

यो च वस्ससतं जीवे-अपस्सं उदयब्बयं ।
 एकाहं जीवितं सेट्यो-पस्सतो उदयब्बयं ॥
 (खुद्दकनिकाय- धम्मपद पालि- गाथा ११३)

यो च = गुह्य व्यक्ति; उद्भयच्छयं = नाम
 व रूप निगूयागु उत्पत्ति विनाशयात; अपस्सं-
 अपस्सन्तो = बांलाक स्पष्ट रूपं ज्ञानं मखंकुसे;
 वस्ससत्त = सच्छि देई पुइक; जीवे-जीवेय्य =
 यदि प्राण ल्यना म्वाना च्वंसा नं; तस्स पुग्गल-
 स्स = उह्य नामरूप निगूयागु उत्पत्ति विनाशयात
 मखंकुसे म्वाना च्वंहा व्यक्तिया; जीवन्तो =
 सच्छि देई पुइक म्वाना च्वनेगु स्वया; उद्भयच्छयं =
 नाम व रूप निगूयागु उत्पत्ति विनाशयात; पस्स-
 लो-पस्सन्तस्स = स्पू खंहा व्यक्तिया; एका-
 हं = छन्हु बान्ह सुयबंधि ति तक; जीवित्तं =
 प्राण ल्यना म्वाना च्वनेगु; संय्यो = श्रेयणकर जू ।

हानं छतं यहाँ वनेगु गथे धाःसा-प्रज्ञा ज्ञान ला
 दत्त; गुलि तक दत्त लय् ? नाम रूप स्पूगु प्रज्ञा ज्ञान ।
 ग्रन्थया भाषं धाये माल धाःसा नामरूप परिच्छेद
 ज्ञान खः । ध्व रूपधर्म ध्व नामधर्म ध्व पञ्चस्कन्ध
 धका स्पूगु ज्ञान दुगुलि सत्कायदृष्टि ला चिला वन
 धाये नु; तर थुगु रूप धर्म नित्य खः धका अखतं
 धारण याना तल धाःमा थाकु । व शाश्वतदृष्टि खः ।
 थुगु वेदना, संज्ञा, संस्कार, विज्ञान स्कन्धत नित्य हे

खः धका अखः जुइका चवन धाःसा शाश्वतदृष्टि
 धाइगु खः । भगवान बुद्धं नाम रूपत निरन्तर रूपं
 विनाश जुया चवंगु जुया अनित्य खः धका न्ह्याकथं
 कना बिज्याःसा नं अनित्य धयागुयात स्वीकार
 मयाः । रूपधर्मयात स्वीकार याःथें रूपधर्मयागु
 अनित्ययात स्वीकार मयाःसे नित्य धका अःखः जुइका
 चवन कि उहा व्यक्तिया धारणा शाश्वतदृष्टि जुइगु
 जुल ।

शाश्वतदृष्टि व उच्छेददृष्टि चिला वनीगु ई

अनित्ययात खंसा तिनि छु जुइगु लय? शाश्वतदृष्टि
 मुक्त जुइगु खः । छथी मेकथं धाये नु; विनाशयात
 खंसा तिनि नित्य धारणा शाश्वतदृष्टि अलग जुइगु
 खः । यथार्थ उत्पत्तियात हानं उत्पत्ति जुइ मखुत धका
 धारण घाना तःगु उच्छेददृष्टि चिला वनीगु खः ।
 गबलें गबलें मनूतयसं सिना वने धुंका लिपा छु नं जुइ
 मखुत धका युक्तं धारण याइगु सिद्धान्त वया चवन
 तिनि, सिना वन कि ज्या खें सिधल, लिपा छु नं जुइ
 मखुत धयागु व उच्छेददृष्टि खः ।

उच्छेददृष्टि गबले तिति सफा जुया वनीगु लय् ?
 भाविता ह्यलय् विपश्यना घतना ज्ञान द्वारा स्कन्ध-
 यात भाविता यायेगु अवस्थाय् नाम रूप निगू दिपाः
 मदयेक लुया लुया वया च्वंगु नं ध्वदुया च्वनीगु खः ।
 उगु अवस्थाय् उच्छेददृष्टि सफा जुया च्वनीगु खः ।
 उत्पत्ति जुया वडगु स्वभाव व विनाश जुया च्वनीगु
 स्वभाव निगू ध्वदुइवं तुं हे योगीया ज्ञानय् गुक्थं
 स्पष्ट जुया वनीगु लय् ?

अं... जि न्हावः भाः पिया च्वनागु ला नाम रूप
 विनाश मजू घका खः; आः ला विनाश जक जुया
 च्वंगु खने धुनगु जुया विनाश मजू घयागु धारणा
 शाश्वतदृष्टि विनाशयात खंगु इलं निसें स्पष्ट जुया
 वने धुंकल ।

विनाश जुया वने धुंकूगु नाम रूपत हाकनं
 उत्पत्ति जुइ मखुत घका धारण दयेका च्वंगु उच्छेद-
 दृष्टि नं कारण व कार्य स्वातु स्वाना न्हून्हुगु नाम-
 रूपतय्गु उत्पत्तियात दिपाः मदयेक खना वइबले,
 अं... नामरूपत दिपाः मदयेक उत्पत्ति उत्पत्ति जुया
 च्वनीगु स्वभावत वु घका उत्पत्तियात खनीगु इलं
 निसें उच्छेददृष्टि नं चिला वनीगु खः । उकिं... ..

शाश्वतदृष्टि व उच्छेददृष्टि प्रहीण याये फयेकेः

नामरूपवत्त्वानेन = नामरूप निगूयात
विभाजन याना स्यूगु प्रज्ञाज्ञानं; सक्कायद्विट्ठि -
सत्त्व दया च्वन धयागु संकेत संज्ञा सत्कायदृष्टियात;
पजहत्ति = चीका छ्वये फु ।

नामरूपयात स्यूगु प्रज्ञां सत्कायदृष्टियात चीका
छ्वइगु खः ।

उत्पत्तिसत्त्वानेन = नामरूपयागु उत्पत्तियात
खनीगु ज्ञानं; उच्छेदद्विट्ठि = सी धुन कि प्यदन
धयागु उच्छेददृष्टियात; पजहत्ति = चीका छ्वये
फु ।

व्यसत्त्वानेन = नामरूपयागु विनाश जुइगु
खनीगु ज्ञानं; सत्त्वत्त्वानेन = नामरूपत विनाश
मजू; दृढ व स्थिर जुया च्वनीगु खः धका क्वातुक
ज्वना तइगु शाश्वतदृष्टियात; पजहत्ति = चीका
छ्वये फु ।

उक्ति- उत्पत्तिसत्त्वानेन = उत्पत्ति व विनाशयात
खन धायेवं शाश्वत व उच्छेददृष्टि सफा जुइगु खः ।
व तिति जीवनय् मू बु । उत्पत्ति विनाश तक नं मखं-

निसा ला शाश्वतदृष्टि व उच्छेददृष्टि नं चिला ।
 वनी मखुनिगु जुया मनुष्य जीवनया मू पूमवंनि ।
 ज्ञान घयागु थुकथं तनंतं थर्हा वइगु खः ।

मू दुगु जीवनया दुवंगु सार उत्पत्ति विनाशयात
 खनीगु ज्ञान खः । उदयब्बय ज्ञान घाये माल । अथे
 जुया आः घया वये धुंगु धाक्वयात हानं विचाः याना
 स्वये नु, गनं शुरू याना वयागु लय् ?

मू वंगु जीवनया सार न्यागू

१. धन सम्पत्तिया सार दान खः । छाय् धन सम्पत्ति
 लोकनिर्वाण मखुगु लय् ? न्याता प्रकारयापि
 शत्रुतयसं चाः हृदका तःगु जुया घात्थेगु लोक-
 निर्वाण मखु । उकि धन सम्पत्ति पिकया पिकया
 परित्याग यायेगु घयागु दान कर्म यात घाःसा
 जीवनया सार वत धका छयी कथं लुमंके माल ।
 धन सम्पत्ति फुसुलुगु ख्वाला जक खः ।
२. न्ह्याक्व हे दीर्घायु जुया न्ह्याक्व हे निरोगी जुया
 च्वंगु थजु, शीलाचरण धर्म मन्त घाःसा न्याता
 प्रकारया बुष्परिणाम द्वारा ख्वाला च्वने माःगुलि

जीवनय् सार मदु । दीर्घायु जुइगु निरोगी जुइगु मुख्य मखु; न्याता प्रकारयागु दुष्परिणामयात चीका म्बाना च्वनेगु जूया निंति शीलं सम्पन्न जुइगु, जीवनया मू दुगु दुदंगु सार खः ।

३. हानं छतं थहां वनेगु अवस्थाय् शीलाचरण धर्म न्ह्याक्व हे बांलाना च्वंगु थजु; वीर्यं मदुगु शीलाचरण धर्म शिखरय् थ्यंक वने फइ मखु । शीलाचरण धर्मं सम्पन्नह्य व्यक्ति उगु शीलाचरण धर्मयात वीर्यं लिसे त्वाय् चिना ब्यूसा तिनि शीर्षस्थय् थहां वनीगु खः । अथे जुया वीर्यं सम्पन्नह्य व्यक्ति छन्हति मात्र म्बाना च्वने दुगु हे छाय् थमजुइव्यु (उगु) जीवनया मू वं । सम्यक्प्रधान वीर्यं तक नं दुमथ्यात धाःसा सच्चिदं ईं पूसां जीवन मू मवं । वीर्यं जीवनया मू दुगु सार खः ।

४. वीर्यं ला जिके दत । पू वन ला लय् ? पू ला मवंनि । वीर्यं द्वारा न्ह्याक्थं हे उद्योग याना च्वंगु थजु, स्थिर शान्तगु चित्त मदयेकुसे उद्योग याना च्वन धाःसा युगु वीर्यं नं थाते मलाःनि । स्थिर शान्तगु चित्त धयागु समाधि वःसा तिनि

नीवरण धर्मं न्यागुलि अलग जुया उद्योग यायेगु
 जुइगु जूया निति थाते लाः, समाधि द्वारा भवाना
 च्चने दुगु जुया मू वं । अथे जुया समाधि प्रीति
 सुखयात दयेका बी फु । धन सम्पत्ति सम्पन्नगु
 सुख स्वया ँ अप्वः भि जू, बांला जू । प्रीति
 सुखया सवाः दयेका बीगु जूया निति समाधि
 सम्पन्न जुया च्चने दइगु जीवनया निति ला अन-
 मोलगु सार हे जुल ।

५. समाधि सम्पन्न जुइवं तुं पू वन ला लय् धाःसा-
 पूमवंनि । प्रज्ञा दःसा तिनि (पू वनी ।) छु
 गुजागु प्रज्ञा लय् ? सत्त्व प्राणी व नाम रूप
 विभाजन याना स्यूगु प्रज्ञा, पञ्चस्कन्ध न्यागु ति
 जक जूसां स्यूगु थुगु प्रज्ञा दयेक उद्योग यायेमाः ।
 पञ्चस्कन्ध नाम रूप निगू ति तक नं मसिल
 धाःसा सत्कायदृष्टिद्वारा भवाना च्चनेगु जुइगु
 जूया निति सच्छि दें ई पूसांतवि जीवन मू मदुनि ।
 सत्कायदृष्टि विहोन जुया च्चने दःसा तिनि जीव-
 नया मू बु धाःगु निति जूया नाम व रूप निगूयात
 स्यूगु प्रज्ञा वइ कथं उद्योग याये माल । नामरूप-
 यात स्यूगु प्रज्ञा मूल्यवानगु जीवनया सार छः ।

(५६)

उकीयात स्कन्ध शरीरं पिकया क्यनेमाः । शील
समाधि वीर्यं धयागु सारयात जीवनं पिकया
कायेमाः । प्रज्ञा धयागु सारयात स्कन्ध शरीरं
पिकया कायेमाः । नाम रूप ला सिल धायेनु ।
पूवन ला लय् ? पूमबंनि । नामरूपतय्गु उत्पत्ति
विनाश मखंतले शाश्वतदृष्टि व उच्छेददृष्टि मुक्त
मज्जनि । नामरूपतय्गु उत्पत्ति विनाशतय्त खनेव
तिनि शाश्वतदृष्टि व उच्छेददृष्टि निगू प्रहीण
जुया वनीगु जूया निरति जीवनया दकसिबे भिगु
दुवंगु सार ला नामरूपतय्गु उत्पत्ति विनाशयात
खनीगु ज्ञान खः । उकीयात वयेका हे कायेमाः;
स्कन्ध शरीरं थुगु ज्ञानयात पिकया कायेमाः ।
उकि-

Dhamma.Digital

स्वालायात आशक्त जुइका मुग्ध जुया च्वने
मजिल

अनिच्छादिसभावेह्ति ाभिण्णवृत्ति-
पीलनता नरुणारस्स इमस्स कयस्स
आवनं नाम सारो ।

<https://dhamma.digital>

अभिच्छाप्तिस्त्रिभवेष्टि = अनित्य इत्यादि
 स्वभावतय्गु द्वारा; अभिच्छापटिपीछन्ता =
 नित्य प्रति पीडा व सास्ति ब्रिया च्वंगु कारणं;
 निस्सारस्त्र = दुदंगु सार माले मज्जुगु; छन्स्त्र
 कायस्त्र = युगु स्कन्धकाय शरीरया; सारो
 न्नाम्न = दुदंगु सार घयागु; भावन्नं = भावनाधर्म
 हे छः ।

अनित्य स्वभावं दिपाः मदयेक सास्ति याना
 च्वंगु स्कन्ध छः; दुःख स्वभावं दिपाः मदयेक सास्ति
 याना च्वंगु स्कन्ध छः; अनात्म स्वभावं दिपाः
 मदयेक सास्ति याना च्वंगु स्कन्ध छः । छु जक
 दुदंगु सार कु लय् ? गुलिचा मदुवं वांछ्वया छवये
 मानि, केरामायात प्वला यंकी, प्वक्व प्वक्व पतिकं
 खवाला मुकं मखु ला ? छोने छबः प्वःसा नं खवाला
 हे; हानं छबः प्वःसा नं खवाला हे । प्वक्व प्वक्व
 पतिकं खवाला मुकं जक पिर्हा वइगु छः । दुदंगु सार
 मदु ।

थुगु स्कन्धकाय शरीर केरामा लिसें छुं पाःगु
 मदु धका थुइका काये माल । रूपस्कन्ध छबः प्वला
 छ्व, खवाला जक; वेदनास्कन्ध प्वला छ्व, खवाला

(५८)

जक; संज्ञास्कन्ध, संस्कार स्कन्ध व विज्ञान स्कन्ध
छब: छब: प्वला छ्व, मती लुथे प्वला छ्व, केरामार्थे
तुं हवाला जक पिहीं बइगु ख: । गुलिचा मबुवं
श्मशानय् वांछ्वये यंके त्यइ न; छु हे दुबंगु सार
दत लय् ?

थुगु स्कन्ध शरीर सार दुगु ख: भा:पा: सजेघजे
याना छायेपिया च्वन धा:सा हवालायात ययेका मुग्ध
जुया च्वंगु ख: । स्कन्धकाय शरीरया दुदंगु सार छु ?
अनित्य जुया च्वंगुयात जुया च्वंगु दु धका सही रूपं
सीके फयेक स्वयेमाल । अनित्यानुपश्यना ज्ञान दत कि
व स्कन्धकाय शरीरया दुदंगु सार ख: । दु:ख जुया
च्वंगुयात जुया च्वंगु दु धका सही रूपं सीके फयेक
स्वयेमाल । दु:खानुपश्यना ज्ञान दत कि दुदंगु सार हे
ख: । अनात्म जुया च्वंगुयात जुया च्वंगु दु धका सही
रूपं सीके फयेक स्वयेमाल । अनात्मानुपश्यना ज्ञान
दत कि दुदंगु सार हे ख: वा जीवनया मू दुगु सार
ख: धका ध्वायुइके माल ।

<https://dhamma.digital>

मनुष्य जीवनम् च्वं च्वनागु सफल जुइके नितिं

युपि सारतयत् थःके दइ कथं दयेका काये फल
कि मनुष्य जन्मम् च्वं च्वनागु सफल जुल । सीगु नं
सफल जुल । उगु सार तकं मन्त धाःसा मनुष्य
जन्मम् च्वं च्वनागु नं सफल जुइ मखु; सिना वनेगु
नं सफल जुइ मखु । उकिं भगवान बुद्धं—

सारञ्च सारतो जप्वा-असारञ्च असारतो ।
ते सारं अधिगच्छन्ति-सम्मासङ्कुप्पगोचरा ।
धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

(खुट्ठकनिकाय- धम्मपद पालि- गाथा- १२)

सम्मासङ्कुप्पगोचरा = सही जुया च्वंगु
चिन्तन मनन व धारणा हे गौचर आरम्भण दयाच्वंपि;
ये च्वरा = गुपिं देव मनुष्य सहित सत्पुरुषपिसं;
सारञ्च = धात्थे सार दुगु दान, शील, भावना
धयागु धमं स्वंगूयात नं; सारत्तो = सार दुगु
कथं; जान्ति = सिया च्वंगु दु ।

असारञ्च = सार मदुगु धन सम्पत्ति, दीर्घायु
व स्वस्थ जुया च्वंगु जीवन अले स्कन्धकाय शरीर

धयागु हवालातयत् नं; असारत्तो= सार मवु
धका; जाअन्ति= सिया च्वंगु दु ।

ले= इपि सार व असारयात व्व: थला: सिया
थुया च्वंपि मनुष्म समूहपिसं; सम्मासङ्कुप्पगो-
चरा= सही जुया च्वंगु धारणा व सिद्धान्त
स्वीकार याना तःपि जुया; सारं= घातं दुवंगु
यथार्थं सार धयागु धर्मयात; अधिवाच्छ्रति=
ववाववातुइक ह्लाती लाका दयेका च्वने फुपि
जुयेमाल ।

साधु ! साधु !! साधु !!!

उपदेश निगमन गाथा

संचितं मे महापुञ्जं—धम्मदेसकसञ्चितं ।

तेन सब्बे सुखायन्तु—जना इट्ठसमञ्जिनो ॥

मे-मया= देशक जुया च्वनाह्य धर्मकथिक
आचार्यं जि; धम्मदेसकसञ्चितं= जीवनया
मू नां बिया कना वयागु धर्मकथा देशना लिसे स्वापु
दया च्वंगु; यं म्हापुञ्जं= गुगु धर्मदान
धयागु भावनामय विशेष पुण्यक्रिया कुशलयात;

सायि । सायि । । सायि । । ।

सुखावत्तं पुत्रकं चरते वृषि उद्यमाने ।
बाध उद्योगं जन्म तत्र प्रसन्नं चित्तं तथा स्वस्वम् च
सम्पत्तय उद्योगः; सुखावत्तम् = धर्मं चित्तं
इत्त उद्योगं चरति आगतं श्री योगीना मङ्गलं समुहं
धः यः पितृ कानना च प्रायतना याते बहः यः श्री श्री
देव मनुष्य ब्रह्मा समुहं सकलं; प्रत्यय स्वस्वित्त्वो =
जन्म । = धर्मभोगो परिषदं चित्तं सत्त्व भावका चरति
सत्त्व = श्री श्री मन्त्रं, श्री श्री देव, ब्रह्माणि सकलं;
धर्मश्रवण भावनामय पुण्यक्रिया कुशलया कारणा;
चैव = उक्तं सञ्चय यानाम् विविधत्वं धर्मदान
वालाक सञ्चय उद्योगिक ।
भावनामय विशेष पुण्यक्रिया कुशलयातः; संश्लेषः =
धर्मसञ्चयः = धर्म धर्मश्रवण यावत्तं धर्मार्थं
वर्षा छिद्रात् सरुह्य परिषदं समुह्यिके नः;
सुखित्त्वं चित्तं = धर्मकामो धर्मं चित्तं वृत्तना-
धर्मं मातृक उद्योगिक कृत्युधर्मं कृत्युधर्मो-
धर्मि चित्तं वालाक सञ्चय याना यद्ये पुन ।

Dhamma.Digital

<https://dhamma.digital>

भाय्हू म्हसिया सफूत :

प्रकाशित

१. पायासि सुत्त (अन)
४. आभघम्मत्थ-संगहो, भाग-१
५. नेपाःमि व बर्मी लिसे स्वापु
६. केही बौद्ध गीतहरू (सम्पादन)
७. अहिंसा विजय
८. त्रिरत्न गुणानुस्मरण [केही बौद्ध गीत सहित] (सम्पादन)
९. राहुलयात तथागतया उपदेश
१०. गुपु जातक मुना
११. पञ्चशीलया महत्त्व
१२. विश्वधर्म प्रचार देशना, भाग-१
१३. विश्व धर्म प्रचार देशना, भाग-२
१४. लुम्बिनी विषयना
१५. पुण्य-पुष्प (क्षिपवः स्त्री)
१६. उत्पलवर्णा स्थविरा
१७. बम्मिक सुत्त
१८. संक्षिप्त भावना विधि
१९. संक्षिप्त विपस्सना निर्देशिका (सम्पादन)
२०. दृष्टि व तृष्णा ल्यहे थनेगु उपदेश
२१. पट्टान पालि
२२. उभय पातिमोक्ख

२३. महास्मृतिप्रस्थान सूत्र
२४. तथागतया अमूल्य उपदेश
२५. दुश्चरित्र अपराध भय विमुक्ति उपदेश
२६. सच्चित्र गार्हस्थ्य प्रतिपत्ति उपदेश
२७. जीवनया समस्या
२८. सांचो प्रेम गर (?)
२९. अभिघम्मत्य-संगहो (सम्पूर्ण)
३०. महान सल्लेख सूत्रोपदेश, भाग-१
३१. महान सल्लेख सूत्रोपदेश, भाग-२
३२. बुद्ध र बुद्धवाद, भाग-१
३३. कर्म र मनुष्य
३४. श्रेष्ठ पवित्र श्रोतापन्न
३५. मरण ! दो तये व की ?
३६. बुवंगु जीवनया मू । (छिगु ल्हाती)

प्रकाशनया प्रतीक्षाया-

१. परित्राण (शब्दार्थ, भावार्थ व्याख्या सह) प्रेसय
२. घर्मचक्र सूत्रोपदेश (व्याख्या सह)
३. अभिघर्म : परिचय
४. व्यावहारिक अभिघर्म
५. प्रतीत्य समुत्पाद - गम्भीरोपदेश, भाग-१ (व्याख्यात्मक)
६. प्रतीत्य समुत्पाद - गम्भीरोपदेश, भाग-२ (व्याख्यात्मक)
७. अनात्म लक्षण सूत्रोपदेश (व्याख्यात्मक)
८. बुद्ध र बुद्धवाद - दोश्रो र तेश्रो भाग

थाकू- नेपाल प्रेस, शुक्रपथ, कान्तिपुर । फोन- २२ १० ३२